

Univerzita Karlova

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Československá akademie obchodní 1872 – 1918

Czechoslovak business college 1872 - 1918

Autor: Barbora Kasinová

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jiří Pokorný, CSc.

2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Československá akademie obchodní 1872 – 1918 vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury.

V Praze, 26. 6. 2013

Barbora Kasinová

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu práce
prof. PhDr. Jiřímu Pokornému, CSc. za cenné rady, ochotu a trpělivost
při vedení mé bakalářské práce.

OBSAH

1.0 ÚVOD.....	6
2.0 ŠKOLSKÁ SPRÁVA V 19. STOLETÍ	9
3.0 UČITELSTVO V LETECH 1867 - 1914	12
4.0 TYPY STŘEDNÍCH ŠKOL.....	15
4.1 GYMNÁZIUM	15
4.2 REÁLKY	16
4.3 REÁLNÁ GYMNÁZIA	17
4.4 DÍVČÍ LYCEA.....	17
5.0 ODBORNÉ ŠKOLSTVÍ	18
5.1 OBCHODNÍ ŠKOLSTVÍ.....	19
5.2 KATEGORIE OBCHODNÍCH ŠKOL.....	24
5.2.1 <i>Kupecké školy pokračovací</i>	24
5.2.2 <i>Dvoutřídní školy obchodní</i>	24
5.2.3 <i>Obchodní akademie</i>	25
5.2.4 <i>Vysoké obchodní školy</i>	26
5.2.5 <i>Dívčí obchodní školy</i>	27
5.3 VÝVOJ ČESKÝCH AKADEMIÍ OBCHODNÍCH	28
5.3.1. <i>Obchodní akademie v Chrudimi</i>	29
5.3.2. <i>Obchodní akademie v Plzni</i>	31
5.3.3. <i>Obchodní akademie v Karlíně</i>	32
5.3.4. <i>Další české obchodní školy</i>	33
6. 0 ČESKOSLOVANSKÁ AKADEMIE OBCHODNÍ.....	34
6.1 ČESKOSLOVANSKÁ AKADEMIE OBCHODNÍ V PRAZE BĚHEM 1. SVĚTOVÉ VÁLKY	40
6.2 ZNÁMÉ A VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI NA ČESKOSLOVANSKÉ OBCHODNÍ AKADEMII	44
6.2.1 <i>Edvard Beneš</i>	51

7.0 POROVNÁNÍ UČEBNÍCH OSNOV ČESKOSLOVANSKÉ OBCHODNÍ AKADEMIE, OBCHODNÍ AKADEMIE V CHRUDIMI A OBCHODNÍ AKADEMIE V PLZNI.....	55
8.0 ZÁVĚR.....	62
9.0 PRAMENY A LITERATURA.....	66
TEXTOVÉ PŘÍLOHY	69
OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	74
ANOTACE.....	76
ABSTRACT.....	77

1.0 Úvod

Hlavním tématem mé bakalářské práce je vznik a vývoj Československé akademie obchodní v Praze od jejího založení do konce první světové války.

Obchodní školství vznikalo původně bez státních podnětů, nejstarším obchodním školám dala vznik potřeba vychovat a vzdělat dobré obchodníky pro stále se rozvíjející oblast obchodu, obzvláště v době průmyslové revoluce. První dvě školy se zaměřením na obchod vznikly v Praze. Nejprve to byla Německá obchodní akademie a po ní v roce 1872 Československá akademie obchodní. Teprve poté začaly vznikat podle pražských vzorů obchodní školy také na venkově díky finančnímu příspěví měst či tamější obchodní komory.

Protože školství a jeho vývoj je poměrně rozsáhlé téma, pokusím se nejprve stručně popsat vývoj středního školství ve sledovaném období obecně, abych nastínila situaci, ve které začaly obchodní školy vznikat. V 19. a na počátku 20. století nebyly vždy jednotlivé stupně vzdělávání ekvivalentní školám těm, které známe dnes. Podle mého názoru je vhodné předtím, než se budu věnovat samotnému obchodnímu školství, seznámit čtenáře mé práce s těmito odlišnostmi pro lepší představu, kam v tomto systému patřilo střední obchodní školství. Samotné obchodní školství dále rozdělím podle jednotlivých kategorií škol, které existovaly současně s obchodními akademiemi. Některé z těchto typů škol byly otevřeny ještě dříve než obchodní akademie.

Vedle Československé obchodní akademie v Praze, která byla ve své době nejlepší a největší českou obchodní střední školou u nás, fungovaly ještě další obchodní školy nejen v Praze, ale i jinde. Největšími z nich byly Obchodní akademie v Karlíně a Chrudimi, české obchodní školy vznikly také v Hradci Králové, Plzni a na Moravě

v Prostějově a Brně. I těmto školám, jejich vzniku a vývoji z počátků jejich fungování, se ve své práci budu věnovat.

Žádná škola se neobejde bez kvalifikovaného učitelského sboru. Situace učitelů v 19. století nebyla snadná, jejich postavení se velmi lišilo podle typu školy, na které vyučovali. Jelikož se v jedné z kapitol věnuji i učitelům z řad známých osobností, kteří působili na Československé obchodní akademii v Praze, rozhodla jsem se do své práce zařadit také kapitolu o stavu učitelstva v 19. století.

V závěru práce bych se chtěla pokusit popsat předměty, které se na obchodních školách vyučovaly, jejich souvislost s dobou, ve které byly vyučovány a zaměřím se i na obsaženou látku, kterou se pokusím porovnat s tím, co se vyučuje na obchodních školách dnes, ačkoliv sama nejsem absolventkou obchodní školy.

Prameny a literatura

Nejdůležitějším zdrojem pro hlavní téma mojí práce jsou *Roční zprávy o Československé akademii obchodní v Praze*, které jsou téměř všechny zachovány ve fondech Národní knihovny v Klementinu. Neméně důležitým zdrojem pro mě byl 5. díl z řady publikací *Česká politika* od Zdeňka Václava Tobolky *Kulturní, zvláště školské úkoly české politiky*, odkud jsem čerpala informace o českém středním školství, včetně toho obchodního. K tématu českého obchodního školství jsem jako zdroj dále použila kandidátskou práci Ivana Nefeho z r. 1988 na téma *Vznik českého středního ekonomického školství (obchodního) po dovršení průmyslové revoluce*.

Údaje o vzniku obchodních akademií v Chrudimi, Plzni a Karlíně jsem čerpala z Almanachů vydaných k výročí vzniku jednotlivých akademií. Zde jsem našla také tabulky s učebními osnovami a počty žactva. V případě Karlínské a Plzeňské obchodní akademie jsem použila

také údaje z internetových stránek obou škol. V případě Plzeňské obchodní akademie jsem na příslušných internetových stránkách dohledala učební osnovu, kterou v práci také uvádím. Almanach ke 100. výročí založení Karlínské obchodní akademie, dnes Vinohradské střední ekonomické školy, jsem prostudovala v elektronické podobě také na internetových stránkách školy.

2.0 Školská správa v 19. století

Aby si Habsburská monarchie i nadále zachovala rozhodující vliv, byly v druhé polovině 18. století zavedeny zásadní reformy ve školství, které umožnily podřízenost škol státu podle jeho územního členění. Do roku 1655 byli Habsburkové o školství informováni prostřednictvím tzv. superintendentů, což byli speciálně pověřeni vyslanci v jednotlivých zemích monarchie. V letech 1655 – 1752 je nahradila kancelář studijních direktorů a posléze od r. 1760 studijní dvorská komise. Vzhledem k národnímu složení monarchie bylo školství vedeno jednotlivými zemskými úřady. To ale vedlo k odlišné úrovni jednotlivých škol, proto se vláda snažila o postupné sjednocení školství. Roku 1790 byl proto vydán tzv. Schulkodex, česky Politické zřízení školské, které platilo ale až od r. 1869.¹ Dozor nad školstvím vykonávali nižší církevní funkcionáři, tzv. školní dozorcí. Po r. 1850, kdy probíhala celková reforma státní správy, převzal kontrolu nad školstvím stát. A nové státní struktura byla r. 1848 přizpůsobena i správa školství v jednotlivých zemích. Bylo vytvořeno Ministerstvo veřejného vyučování, které nahradilo již zmíněnou Dvorskou studijní komisi. Křeslo ministra kultury a vyučování bylo jako prvním nabídnuto Františku Palackému, který však odmítl, a tak se prvním ministrem nově vzniklého ministerstva stal Lev, hrabě Thun, známý český vlastenec, zakladatel Matice české. Hrabě Thun za své vlády prosadil tzv. Exner-Bonitzovu reformu, obsaženou ve spise *Organizační nástin gymnázií a reálék v Rakousku*,² kterou byla zavedena osmiletá gymnázia, zlepšila se výuka přírodovědeckých předmětů a posíleno bylo i výchovné vyučování.³ Reformu se po mnohých úpravách podařilo schválit až v r. 1854. Mezi

¹ RÝDL Karel, *K vývoji správy a řízení školství v českých zemích*, Pardubice, 2010, s. 7

² RÝDL, s. 8

³ <http://athena.zcu.cz/kurzy/depe/000/HTML/25/> (18. 10. 2012)

další změny, které reforma přinesla, patřilo i zavedení povinných zkoušek učitelské způsobilosti a maturitní zkoušky.

Již r. 1855 přešlo školství opět do rukou církve, která ho řídila jménem státu, přestože se snažil dosáhnout předrevolučního stavu. To mělo vliv na činnost Ministerstva kultu a vyučování, které tímto bylo zrušeno, a kompetence týkající se školství přešly pod správu Ministerstva vnitra.

Od r. 1861 bylo nižší školství převedeno pod rozhodovací kompetence jednotlivých zemských sněmů a v r. 1864 byl v Čechách vydán zemský zákon o jazykové rovnoprávnosti v obecných a středních školách.

Když prosincová ústava z r. 1867 definitivně zrušila absolutistickou moc v Habsburské monarchii, dotkly se změny i školství. Novou podobu organizace a správy školství umožnil říšský školní zákon z r. 1869 zvaný podle ministra kultu a vyučování Leopolda Hasnera Hasnerův zákon. Působení ministerstva se v následujících letech omezovalo na vytváření řady normativních dokumentů, např. pro školní knihovny, psaní školních kronik nebo mateřské školy. V 70. letech 19. století ale muselo Ministerstvo kultu již s Karlem von Stremayrem v čele řešit stížnosti na tento zákon. Nelíbila se prodloužená školní docházka ani nedostatek učitelů. V r. 1880 vydal ministr Stremayr jazyková nařízení, tzv. Stremayrova jazyková nařízení, která umožnila, aby vyučovacím jazykem byl i jazyk národnostních menšin, tzn. v Čechách a na Moravě vedle němčiny také čeština.

Dozor nad školstvím vykonávali zemští školní dozorcí. Zemskou školní radu tvořili zástupci zemského výboru, zástupci církví, zástupci z řad učitelů a zemští školní inspektoři, kteří byli jmenováni císařem na návrh ministra kultu a vyučování. Jejich funkční období bylo šestileté. Zemské školní radě byla podřízena gymnázia a všechny typy středních

škol a učitelské ústavy. Vysoké, odborné a pokračovací školy byly pod přímým vlivem zemského politického úřadu. Mateřské, obecné a měšťanské školy a vychovatelny měly na starosti okresní školní rady (v každém okresním hejtmánství byla jedna). Okresní školní rada dohlížela na fungování školních knihoven, připravovala podklady pro zřizování škol a poukazovala platy učitelům. Dále existovaly ještě místní školní rady, což byly orgány na úrovni místní správy obce. V jejich kompetenci bylo zajišťování školních pomůcek a materiálních potřeb škol a vedení jejich rozpočtu.

V r. 1883 prošla novela zákona z r. 1869, která zkrátila povinnou školní docházku z osmi na šest let a především umožnila církvi získat zpět větší vliv nad kontrolou škol a přípravy učitelů. Pod kontrolou Ministerstva kultu a vyučování zůstalo jen školství průmyslové, které se v té době velmi rychle rozvíjelo. Další významné změny ve školní správě nastaly za vlády ministra Pavla Gautsche. Gautsch omezil nutnost nošení školních uniforem vyučujících a posílil vliv tělesné výchovy. Tzv. Gautschova nařízení z r. 1897 rušila málo navštěvované střední školy.⁴

Posledním rakousko-uherským ministrem kultu a vyučování byl v letech 1906 - 1908 Gustav Marchet, který v r. 1908 vydal reformu upravující obsah učebních plánů, požadavky na znalosti absolventů a učební osnovy. Nově bylo vytvořeno osmitřídí reálné gymnázium s větší dotací hodin moderních jazyků. Maturitní zkoušky byly upraveny tak, aby studenti získali potřebný odborný základ pro studium na vysoké škole, které se začaly čím dál více odborně profilovat.

⁴ RÝDL, s. 11

3.0 Učitelstvo v letech 1867 - 1914

I učitelů se týkala prosincová ústava z r. 1867, která přinesla nové školské zákony. Pro učitelstvo znamenaly docela zásadní změnu v jejich postavení i vzdělání. Učitelské povolání se touto ústavou stalo veřejným úřadem, který byl od té chvíle dostupný všem zájemcům bez rozdílu náboženství. Zákon ze 14. května 1869 potom určoval i vzdělání učitelů. Učitelé se měli vzdělávat na čtyřletých učitelských ústavech s maturitou. Poté museli učitelé ještě po dvouleté praxi vykonat zkoušku učitelské způsobilosti a teprve po jejím úspěšném složení byli ze studentů definitivně učitelé. Na měšťanských školách museli učitelé ještě navíc vykonat zkoušku z jednoho ze tří oborů.

Aby mohli být učitelé i nadále vzděláváni, byly zřízeny zvláštní kurzy učitelské při univerzitách. Významný český pedagog a první český univerzitní profesor Gustav Adolf Lindner se snažil o otevření Vysoké pedagogické školy. Učitelé mohli své znalosti rozšiřovat a udržovat také prostřednictvím učitelských knihoven či speciálních časopisů, pravidelně se konaly učitelské konference.

Plat učitelů byl stanoven tak, aby se učitel mohl plně věnovat svému povolání bez vedlejších přivýdělků a mohl uživit bez problémů svojí rodinu. Nedostatkem tohoto zákona bylo, že nezakazoval existenci soukromých církevních učitelských ústavů, které ovšem měly velice nízkou úroveň a vychovávaly ne příliš kvalitní učitele.

V prvních letech po zavedení těchto změn díky zmíněnému zákonu byl nedostatek učitelů, neboť se mnoho z nich teprve vzdělávalo. Proto byla délka studia na učitelských ústavech dočasně zkrácena ze čtyř na tři ročníky. Učitelem se navíc mohl stát i absolvent gymnázia či reálky po úspěšném složení jednoletého učitelského kurzu, které byly vedeny při

učitelských ústavech. Teprve kolem r. 1880 přinesla tato opatření potřebný počet vyučujících do škol.

Největší počet učitelů působil na obecných školách. S rozvojem měšťanských škol přibývalo odborných učitelů, kteří se cítili pro svoji odbornost nadřazení ostatním učitelům. Učitelky představovaly jen malou část všech učitelů, protože ženy mohly učit jen na dívčích školách nebo v nejnižších třídách smíšených škol. Od učitelů obecných a měšťanských škol se odlišovali učitelé gymnázií a reálků, kteří byli zařazeni do vyšší platové skupiny a při slavnostních příležitostech vystupovali na veřejnosti v uniformách s kordem u pasu. Vzdělání dosahovali na univerzitách v tříletém studiu.

V 70. letech umožnil zákon o právu spolčovacím učitelům zakládat spolky a učitelské organizace. Tyto učitelské jednoty se nazývaly symbolicky „Komenský“ nebo „Budeč“ a sdružovalo se v nich především učitelstvo škol obecných a měšťanských. R. 1874 vznikl Spolek pražských učitelek, z něhož později vznikla Jednota učitelek. Učitelské organizace měly velký význam pro emancipaci učitelů, kteří se stále více dostávali z vlivu církve. I když tato odluka probíhala jen velmi zvolna a schůze jednot se i nadále zahajovaly modlitbou a během výročních schůzí došlo i na bohoslužby. Na schůzích učitelů se nejen řešily pedagogické i metodické problémy, ale konaly se i vzdělávací přednášky.

Dne 2. května 1883 byla vyhlášena novela zákona z r. 1869, která byla později vyhlášena jako zákon. Změny nastaly nejen pro venkovské a maloměstské děti, které dostaly od školy volno v době jarních a podzimních zemědělských prací, aby mohly pomáhat, ale změny nastaly také pro učitele. Bylo ponecháno učitelství jako veřejný úřad, který mohl zastávat kdokoli po získání potřebné kvalifikace, ovšem ředitelem školy se mohl stát pouze ten učitel, který byl způsobilý k výuce náboženství, a sice toho vyznání, k němuž se hlásila většina žáků školy. Navíc museli

učitelé chodit s žáky do kostela a dozírat na ně i na církevních průvodech a jiných náboženských akcích. Přísné bylo i disciplinární řízení, které vyžadovalo od učitelů příkladné chování i v době volna a nedodržování disciplinárních předpisů bylo tvrdě stíháno. To se týkalo i nevhodného politického vyjadřování se, nebo nevhodného výkladu při vyučování.

Podle školské novely z r. 1886 došlo i na změny v učitelských ústavech. Bylo značně omezeno vyučování pedagogiky a rozšířena výuka náboženství, hry na klavír a varhany. Kromě toho byl také zvýšen počet hodin metodik, v nichž se učilo, jak učit jednotlivé předměty.

Na počátku 20. století bylo postavení učitelů značně oslabeno díky několikaletému boji za zlepšení podmínek pro učitele. Platy učitelů v Čechách, nejbohatší zemi mocnářství, byly nejnižší z celé monarchie. Roční plat učitele v Čechách činil 2800 K, na Moravě už to bylo 3000 K, ovšem ve Vídni dostávali učitelé roční plat 4800 K, tedy skoro dvojnásobek platu učitele v Čechách.

Hodně nespokojení byli učitelé i s úrovní učitelských ústavů, jejichž úroveň upadala a vyučující v ústavech mnohdy neměli potřebnou kvalifikaci. Stále více učitelů požadovalo i vysokoškolské vzdělání, ale bohužel se tato reforma neuskutečnila až do r. 1945, kdy začaly díky dekretu Edvarda Beneše vznikat první pedagogické fakulty.

Vedle toho probíhal boj proti germanizaci. Čeští učitelé se snažili bránit své žáky, jejichž rodiče byli ze strany svých zaměstnavatelů nuceni posílat děti do německých škol. Snahy o jazykovou rovnoprávnost byly jedním z hlavních bodů české politiky až do počátku 1. světové války.

4.0 Typy středních škol

Střední školství v 19. století se dělilo na gymnasijní a reální větev. Jejich kombinací postupně vznikla reálně-gymnasijní větev. Gymnázium je vůbec nejstarším druhem střední školy, respektive tento název, neboť gymnázium existovalo již v době klasického starověku. Úkolem těchto starověkých gymnázií bylo především tělesný výcvik a příprava chlapců k vojenské službě, ale docházeli tam i starší občané, umělci, filosofové, kteří s chlapci rozmlouvali o nejrůznějších předmětech.

4.1 Gymnázium

Gymnázium 19. století se zrodilo v roce 1849, kdy byla za vlády ministra Lva Thuna vydána *Organisační osnova gymnasií a reálek v Rakousku* (práce F. Exnera a H. Bonitze). Gymnázium zde bylo charakterizováno takto: mělo poskytovat vyšší všeobecné vzdělání za podstatného použití starých klasických řečí a jejich literatur a tím studenta připravit na univerzitní studium. Gymnázium se po připojení dvouletého filosofického kurzu mění z šestitřídního na osmitřídní a navíc se rozděluje na vyšší a nižší (každé o 4 ročnicích). Reáliím je věnována větší pozornost než dříve a humanitní a reální předměty jsou vyučovány ve větší spolupráci.

Gymnázia s drobnými obměnami zůstala v zásadě nezměněna až do r. 1909, kdy byly vydány nové učebné osnovy. Osnovou z 20. března 1909 pro německá a z r. 1910 pro česká gymnázia se zvětšil počet povinných předmětů. Nově byl povinně zaveden tělocvik a kreslení. Na českých gymnáziích ještě navíc přibyl druhý zemský jazyk, tedy němčina, kvůli čemuž se zmenšil počet hodin latiny.

4.2 Reálky

Až do počátku 19. století bylo gymnázium jediným typem střední školy. Tudíž mladí lidé, kteří se chtěli věnovat nějakému praktickému oboru (např. řemeslníci a kupci) a zároveň chtěli získat co nejvyšší možné vzdělání, neměli před vznikem reálek jinou možnost, než docházet na gymnázium, kde se ale učili předmětům pro svoji praxi v podstatě nepotřebným. Potřeba lidí vzdělaných v jednotlivých oborech však rostla, a tak si města začala sama zřizovat reálné školy. R. 1770 byla založena v Praze Reálná obchodní akademie. R. 1833 k tomu byla založena Královská stavovská reálná škola, která byla dvoutřídní a měla sloužit jako příprava pro polytechnickou školu.

Exner-Bonitzovou reformou se staly reálné školy šestitřídními a důraz ve vyučování měl být kladen na moderní jazyky a jejich literaturu. První šestitřídní reálka byla otevřena v Praze r. 1849.

Nižší reálky měly za úkol připravovat žáky pro praktický život, a proto jeden ze čtyř ročníků sloužil k praxi. Teoretická část studia mohla být jednoletá, dvouletá i tříletá. Pokud byla dvouletá, slučovala se vždy se školou obecnou. Vyšší reálky byly tříleté školy, pro něž bylo podmínkou splnění nižší čtyřleté reálky. Školy zřizovaly obce, a protože byly považovány za velice přínosné školy, bylo jich zřizováno po Čechách i na Moravě opravdu hodně. Zpočátku reálky připravovaly svoje žáky především pro technické a průmyslové obory, avšak se vzrůstajícím počtem odborných průmyslových škol se reálky vrátily ke všeobecnému vzdělávání.

Hasnerovým zákonem z r. 1869 byly reálky prodlouženy o tři ročníky a do výuky byly zavedeny dva cizí jazyky. Od r. 1874 patřily reálky pod státní správu. Učební osnovou z r. 1879 se reálky stále více přibližovaly obsahem vyučované látky k osnovám gymnazijním.

4.3 Reálná gymnázia

V 19. století začal upadat význam klasických jazyků, řečtiny a latiny, které nebyly v praxi tolik využívány. Na gymnáziích byl však na tyto jazyky stále kladen větší důraz než na ostatní jazyky, a proto se přistoupilo ke zřízení gymnázií s více všeobecnou výukou, tzv. reálná gymnázia. Až do vydání zákona gymnazijního v r. 1872 se zřizovala reálná gymnázia provizorně.

Od klasického gymnázia se reálné gymnázium lišilo hlavně výukovou jazyků. Místo řečtiny byla od 3. ročníku zavedena francouzština a ve všech čtyřech ročnících bylo zavedeno kreslení jako povinný předmět. Velký zájem o nový typ školy způsobil, že v r. 1872 bylo ze 101 gymnázií 32 reálných a jejich počet rostl. Tím byla ohrožena existence klasických gymnázií, proto byl vydán r. 1877 Ministerstvem kultu a vyučování výnos, aby i na klasických gymnáziích bylo zavedeno kreslení a všechny učitelské sbory byly vyzvány, aby se poradily, jestli by nebylo lepší rozdělení gymnázií přeci jen zrušit. Tímto nátlakem shora bylo dosaženo, že většina reálných gymnázií se přeměnila zpět na ta klasická.

4.4 Dívčí lycea

Školy zůstávaly pro dívky dlouho nepřístupné. Teprve po vydání provizorního zákona o soukromém vyučování ze dne 27. června 1850 začaly vznikat soukromé školy, které mohly navštěvovat dívky. Existovaly dva druhy škol. Prvním z nich byly Vyšší dívčí školy neboli lycea. Ta měla za úkol poskytnout dívkám vyšší všeobecné vzdělání. Navazovaly na obecnou školu a byly šestitřídní. Učebná osnova se hodně podobala osnově reálných škol. R. 1898 bylo podobných škol v Rakousku 20, r. 1863 byla škola zřízena i v Praze.

Druhým typem dívčích škol byly střední dívčí školy, které měly dívky připravit na studium na vysoké škole. Osnova byla zcela přejata z chlapeckých středních škol.

R. 1890 bylo založeno v Praze první dívčí gymnázium, teprve v r. 1892 následovalo dívčí gymnázium ve Vídni a v r. 1896 v Krakově.

Všeobecně však panoval nesouhlas, že by dívky měly vzděláním konkurovat mužům místo toho, aby se připravovaly na rodinný život. R. 1900 vydalo Ministerstvo kultu a vyučování výnos, kterým reorganizoval dívčí vzdělávání. Školy byly nově šestitřídní a vyučovaná látka byla rozložena tak, aby dívky měly vedle školy dostatek času k plnění domácích povinností.

5.0 Odborné školství

Odborné školství se začalo prosazovat již na konci 18. století, kdy vznikaly první odborné školy pro zemědělce. Ve 30. letech 19. století začaly vznikat první školy průmyslové, ale velký rozmach v oblasti odborných škol nastal až v poslední třetině 19. století díky průmyslové revoluci.

Úplný převrat politického a hospodářského života v polovině 19. století, emancipace selského stavu, změna celní politiky a především vývoj železnic, telegrafů, parolodí a zakládání velikých bank, burz a obchodních domů, způsobil stále větší potřebu vzdělaných lidí v oboru. Bez důkladné odborné kupecké přípravy hrozilo nebezpečí, že domácí tržbu ovládnou cizinci. Od počátku 19. století totiž nastal velký příliv obchodníků, speditérů, průmyslníků a stavebních podnikatelů z Německa, Belgie, Itálie, Francie i Anglie, kteří doufali, že v našich zemích lehce vydělají peníze podobně jako jiní např. v Indii.

V důsledku velkého rozvoje průmyslu a zemědělství v této době došlo ke vzniku nových odborně zaměřených škol. Jednalo se především o školy zemědělské, kupecké, řemeslnicko-technické, agronomické a obchodní. Tyto školy byly podporovány průmyslovými a zemědělskými podniky, společnostmi, či byly udržovány nadacemi. Zpočátku příliš nezapadaly do systému školství, většinou ale navazovaly na měšťanské či nižší střední školy a některé ze škol se svojí úrovní brzy vyrovnaly středním školám. Docházka trvala většinou 1 až 4 roky.⁵

5. 1 Obchodní školství

První pokusy o zřizování obchodní škol v Rakousku sahají do 18. století. Karel VI. se údajně zabýval úmyslem zřídit v zemi školu k povznesení obchodu a technické dovednosti.⁶ Za vlády Marie Terezie se na strojníckém učilišti mělo vedle kreslení či mechaniky vyučovat také knihvedení, kupecká korespondence a obchodní právo a to díky vzrůstajícímu počtu dětí kupců, které odcházely do ciziny, aby se tam vyučily řemeslu svých otců a mohly po nich převzít obchod. Nejčastěji tyto děti odcházely do italských měst, která byla obchodními centry, do Benátek, Janova, Florencie či Milánu.

R. 1769 se nabídla jezuitská kolej ve Štýrském Hradci, že převezme vyučování v kupeckých počtech a knihvedení a ve stejném roce předložil bývalý profesor matematiky Jan Jiří Wolf dvorské kanceláři česko-rakouské plán ke zřízení obchodní akademie. Ta byla r. 1770 otevřena ve Vídni. Školní docházka trvala dva roky, během nichž se studenti měli zlepšit v německém, francouzském a italském jazyce, zeměpisu, korespondenci, měřictví, mechanice, přírodopisu, dvojitém

⁵ SOMR Miroslav, *Dějiny školství a pedagogiky*, Praha, 1987, s. 169

⁶ AUERHAN Jan, *Česká politika, díl 5.*, Praha, 1913, s. 841

účetnictví, právu obchodním, námořním, přírodním a občanským, v praktických vědách obchodních a v mravouce. Škola byla ještě v r. 1770 přejmenována na *Reální obchodní akademii* a podle tohoto vzoru zavedlo se i na jiných školách kupecké vyučování. Přestože vzdělání nemělo vysokou úroveň, absolventi se dobře uplatnili v manufakturách, na velkostatecích, v bankách, směnárnách či pojišťovnách. R. 1804 se však z akademie stala obyčejná reální škola, bylo zavedeno vyučování náboženství a škola byla podřízena duchovnímu dozorcí. Nicméně od r. 1804 začaly vznikat jiné reálné a měšťanské školy, které měly za úkol zařadit do výuky předměty zaměřené na obchod, zemědělství, státovědu a účetnictví.⁷

R. 1816 odevzdal arcibiskup pražský Václav Leopold Chlumčanský 140 000 zlatých na založení gymnázia v Liberci piaristickému provinciálovi P. Brucknerovi. Peníze nakonec byly použity nejen v Liberci, ale i v Rakovníku na zřízení reálných škol. Školy měly napomáhat rozvoji zemědělství a obchodu. Očekávalo se, že škola poskytne řemeslníkům, obchodníkům a hospodářským úředníkům teoretické poznatky potřebné pro výkon jejich povolání, a tak pomůže i rozvoji odborného vzdělání lidí.⁸

Škola v Rakovníku byla vzhledem k poloze města zaměřena spíše zemědělsky, na škole v Liberci se vyučovalo také předmětům, které už spadají do charakteru obchodního školství. Např. účetnictví, kupecké počty, zeměpis rakouského obchodu, zásady obchodu, směnečné právo, zbožíznalectví, chemie užitá v obchodě, dějepis obchodu, řemesel a

⁷ NEFE Ivan, *Vznik českého středního ekonomického školství po dovršení průmyslové revoluce*, Praha, 1988 s. 20

⁸ NEFE, s. 21

umění. Liberec byl totiž významným obchodním centrem průmyslového severu a potřeboval školené odborníky a technické úředníky.⁹

Pokus o koncepci jednotných reálných škol předložil r. 1830 František Josef Gerstner, který guberniu zaslal návrh na řešení daného úkolu. Vycházel z předpokladu, že reálné školy mají připravovat praktické odborníky pro průmysl, obchod a zemědělství. Gerstner vypracoval i studijní program reálných škol – ve III. ročníku se žáci rozdělili podle vybrané specializace a) pro zemědělce, b) pro umělecké řemeslníky, c) pro obchodníky, d) pro řemeslníky a v každém tomto oboru byl odpovídající počet odborných předmětů a hodin, kdy byly tyto předměty vyučovány. Tento učební plán guberniální komise na jaře r. 1830 schválila.¹⁰

Budování reálných škol v Čechách bylo úzce spjato s rozvojem moderního průmyslu a nových forem hospodářství. Z těchto důvodů byly i předměty výuky a způsob výuky přizpůsobeny těmto potřebám. Absolventi těchto škol se nejlépe uplatnili jako úředníci státní služby a úředníci v dolech, bankách a záložnách.

V době hospodářského vzestupu v rámci průmyslové revoluce se tedy začíná budovat obchodní školství, ale zatím pouze s německým vyučovacím jazykem. Česká obchodní terminologie, která je spojena se jmény Antonín Skřivan a Karel Petr Kheil, teprve vzniká. Skřivan a Kheil začali již v letech 1848/9 soukromě vyučovat pražské obchodníky. Na základě svých zkušeností dospěli až k myšlence založení soukromých obchodních škol. Dříve než stihli svoje školy založit, němečtí obchodníci z Prahy začali iniciovat vznik Vyšší odborné školy. Stávající systém výuky na reálkách, které byly poměrně obecně zaměřeny z hlediska

⁹ NEFE, s. 22

¹⁰ NEFE, s. 25,26

potřeb obchodu, již nedostačoval. Při stále vzrůstajících nárocích na odborné znalosti z oblasti obchodní, finanční, úvěrové, celní a hospodářské praxe se vzdělání na reálných školách ukazovalo jako nedostačující. R. 1849 se ustavil komitét k opatřování finančních prostředků pro zamýšlené obchodní učiliště a téhož roku komitét vydal provolání veškerému stavu obchodnickému a továrnickému v Čechách, aby poskytl potřebný obnos. Tato výzva byla zdůvodněna nutností založit vlastní školu, protože mládež v Čechách, která se chce věnovat obchodu, získávala potřebné vědomosti se značnými finančními a jinými potížemi na ústavech v cizině. Přípravný výbor byl pověřen, aby vypracoval konkrétní návrh učebního plánu podle prosperujících zahraničních škol. Učiliště mělo být tříleté a měli být přijímáni žáci bez ohledu na národnost a náboženství. Výzva ale vynesla pouze 12 000 zl., což k založení větší školy nebylo dostačující. Byla proto otevřena prozatím pouze kupecká pokračovací škola pod názvem *Nedělní škola pro učně obchodní*. Tato škola byla otevřena 19. dubna 1850. Ve sbírkách na vyšší obchodní školu se však dále pokračovalo a r. 1852 byla za účelem otevření vyšší obchodní školy zakoupena nová budova. Nakonec se tedy vše podařilo a *Vyšší obchodní škola* byla otevřena 4. 10. 1856. Škola měla 3 ročníky a pro přijetí bylo podmínkou absolvování nižší školy střední (reálky nebo gymnázia). Vyučovala se obchodní nauka, aritmetika, obchodní zeměpis, dějepis, přírodopis, chemie, fyzika, zbožíznalství, národní hospodářství, právní nauka, moderní jazyky a jejich literatura a krasopis. Od r. 1866 škola nesla název Pražská obchodní akademie. Tato škola měla být první odbornou školou schopnou konkurovat vyšším středním školám – gymnáziím a reálkám.¹¹

Praha se stala prvním městem v Habsburské monarchii, kde byla zřízena vyšší obchodní škola, poté byla po pražském vzoru otevřena

¹¹ NEFE, s. 35

škola ve Vídni, kde ale byla zamýšlena spíše jako vysoká škola obchodní, a v r. 1863 ve Štýrském Hradci otevřeli *Akademii pro obchod a průmysl*.

Nepříznivý obrat v obchodním školství způsobilo udělení práva na jednorochní dobrovolnickou vojenskou službu z r. 1868. Před r. 1868 vyhledávali obchodní akademie studenti, kteří se skutečně z rozhodnutí rodiny chtěli věnovat obchodu. Po r. 1868 nastal do obchodních akademií příval žactva, jehož předchozí vzdělání bylo slabší a jehož jediným cílem bylo získání dobrovolnického práva. Následkem přiznání dobrovolnického práva svolal ministr vyučování Dr. Stremayr r. 1872 anketu, jejímž výsledkem byly požadavky, aby školy, které svým studentům umožňují dobrovolnickou službu, přijímaly jen žáky se vzděláním nižší střední nebo měšťanské školy. Aby tyto školy byly tříleté se závěrečnou zkouškou a ve třídách aby bylo maximálně jen 50 studentů. Vyučující museli být kvalifikovaní pro kupecké nauky.

Velký příliv žactva na obchodní školy vedl k jejich rozmnožování a dalšímu zakládání. Zatímco dosavadní akademie byly vesměs německé, r. 1872 vznikla v Praze Českoslovanská akademie obchodní a následovaly školy v Tridentu, Linci a r. 1882 druhá česká obchodní akademie v Chrudimi. Stát školy nijak neovlivňoval ani neřídil, pouze vydal zkušební předpisy pro učitelstvo na vyšších obchodních školách a k tomu byly zřízeny zkušební komise.

5.2 Kategorie obchodních škol

5.2.1 Kupecké školy pokračovací

Vyučování na kupeckých školách bylo omezováno na co nejmenší počet hodin v týdnu, nejlépe se mělo vyučovat v neděli odpoledne nebo ve všední dny večer, aby studium na škole stálo co nejméně financí.

Nejstarší kupeckou školou pokračovací v Čechách byla škola v Liberci, založená r. 1854, dále fungovaly školy v Karlíně (od r. 1866), Teplicích (1866), Děčíně (1871), Litoměřicích (1872) a dalších městech. Teprve nařízení c.k. ministerstva kultu a vyučování z 24. února 1883 dalo kupeckým školám jednotnou organizaci a správu. Ve městech s dvoutřídními nebo vyššími obchodními školami byly pokračovací školy s těmito školami spojeny, aby se ušetřilo místo i učitelský personál. Mimo města, kde byly školy spojeny, to ale byly samostatně fungující školy s vlastním výborem, správou a pedagogickým sborem.

První učební osnova pro kupecké pokračovací školy byla vydaná r. 1889 a zahrnovala osmihodinovou výuku týdně. Tato učební osnova byla nahrazena novou osnovou v r. 1910, která měnila délku docházky do školy na 3 roky.

5.2.2 Dvoutřídní školy obchodní

První dvoutřídní obchodní školy vznikly z iniciativy soukromých obchodníků, hojně pak byly zakládány ve městech veřejnými činiteli, obchodními komorami či obcemi samotnými. Jestliže vyšší obchodní školy měly vzdělávat a připravovat své studenty pro jejich uplatnění ve velkoobchodu, v bankách, pojišťovnách a jiných peněžních ústavech, dvoutřídní obchodní školy vzdělávaly své žáky pro střední a malý obchod. Jejich absolventi měli vstoupit co nejdříve do praxe a svoje teoretické znalosti co nejvíce uplatnit a občerstvit jimi řady středního obchodnictva. Žáci ale dávali přednost vyšším školám tříletým, neboť ty

jim zaručovaly pouze jednoletou vojenskou službu, zatímco studenti dvoutřídních škol museli nastoupit k tříleté vojenské službě. Nemajetní rodiče, kteří si nemohli dovolit platit školné, navíc své děti posílali rovnou do praxe, bez potřebného vzdělání. Kvůli těmto okolnostem měly dvoutřídní školy nedostatek žactva a udržet se tak mohly pouze, pokud přijímaly studenty vyloučené z obchodních akademií, nebo pokud byly zřízeny u velkých obchodních sídel, a to ještě za předpokladu snížení školného. Učitelé dvoutřídních škol byli většinou externisté a jejich vzdělání mnohdy nebylo dostatečně odborné pro vyučování na obchodní škole. Učební osnovy se snažily co nejvíce přiblížit osnovám obchodních akademií, ačkoli účel dvoutřídních škol byl odlišný od obchodních akademií. Mnohé dvoutřídní obchodní školy se snažily fungovat také jako příprava na obchodní akademie, ale i přes tuto snahu byly dvoutřídky hojně rušeny a nahrazovány vyššími tříletými obchodními školami. Ty školy, které zůstaly nezměněny, si pro zvýšení počtu studentů přičlenily kupecké školy pokračovací, odborné kurzy pro dospělé nebo dívčí oddělení.

I přes špatný stav žactva na těchto školách byla v r. 1901 v Českých Budějovicích založena tamní obchodní a živnostenská komorou česká dvoutřídní obchodní škola, čímž se zmírnil nedostatek českých škol na jihu Čech. S dvoutřídní školou byla spojena i stávající česká kupecká pokračovací škola a r. 1905 byl otevřen kurz pro dívky.

Následovaly české dvoutřídní školy na Moravě, a sice v Přerově, Třebíči a Uherském Hradišti.

5.2.3 Obchodní akademie

Obchodní akademie byly původně dvojtřídky s přípravkou, ale velice rychle se jejich vnitřní organizace přeměnila na trojtřídní. První od začátku trojtřídní obchodní střední školou byla Obchodní akademie v Chrudimi a po ní byly už všechny obchodní akademie zakládány jako

tříleté. Učební látka ale velmi rychle přibývala, protože s rozvíjejícím se obchodem rostly požadavky na znalosti absolventů obchodních škol. Ve třech ročnících tedy postupně bylo skoro nemožné obsáhnout všechno požadované učivo. R. 1899 tak byla v Ústí nad Labem otevřena první čtyřletá vyšší obchodní škola. V Praze, Brně či Liberci se ale kuratoria tamních škol postavila proti nové čtyřtřídní organizaci, neboť bylo prý studium pro jejich žáky dlouhé a ti odcházeli do praxe i bez ukončeného studia. Vláda tedy zavedla pro tyto školy tzv. kompromisní organizaci, kdy mohli být kvalifikovaní absolventi středních škol přijímáni rovnou do druhého ročníku. Výsledkem toho ale bylo, že 1. ročník se stal v této kompromisní organizaci jakousi nově zavedenou příprávkou, protože studenti přijatí hned do 2. ročníku se nemohli hned zapojit v odborných předmětech. Teprve nová učební osnova z r. 1902/03 upravila výuku odborných předmětů tak, aby hlavním bodem výuky byla obchodní nauka, ale ostatní předměty nebyly zanedbávány.

5.2.4 Vysoké obchodní školy

Habsburská monarchie neměla ve sledovaném období vysokou obchodní školu takovou, jak ji chápeme dnes. Vysoké školy se zaměřením na obchod fungovaly tou dobou již v Paříži (Ecole des hautes études commerciales), Londýně (London School of Economics and political science) a Lipsku¹². Pokus o zřízení vysoké obchodní školy sice ve Vídni v letech 1873-77 byl, ale školu se nepodařilo otevřít pro nedostatek financí, především v důsledku hospodářské krize z r. 1873. Až v r. 1898 vznikla ve Vídni *c.k. konsulární akademie*, která si za podmínky přijetí kladla úspěšně složenou maturitní zkoušku, dostatečné znalosti německého a francouzského jazyka a v neposlední řadě úspěšně složenou přijímací zkoušku na akademii. Protože akademie vznikla přetvořením původní orientální akademie založené r. 1754 Marií Terezií,

¹² AUERHAN, s. 899

podléhala i konsulární akademie c. k. ministerstvu zahraničních věcí. V učebních osnovách tak zůstaly předměty vojenské či historicko-politické, ale rozšířeny byly předměty národní hospodářství, finanční věda, obchodní zeměpis, mezinárodní obchodní nauka, přibylo rakouské státní právo, předmět týkající se celních zákonů a zbožiznalství.

Ve stejném roce jako konsulární akademie byla ve Vídni založena ještě *exportní akademie*, která měla zabránit dalšímu klesání exportu, což bylo připisováno i nedostatečnému světo hospodářskému vzdělání obchodnictva. Exportní akademie fungovala jako součást c.k. rakouského obchodního muzea ve Vídni a měla vzdělávat studenty pro praxi v rakouském zahraničním obchodě.¹³

Tyto dvě školy ale přesto neuspokojily potřebu vysoké obchodní školy v Rakousku. V r. 1900 vznesl požadavek na vysokou obchodní školu ředitel Československé obchodní akademie v Praze, v r. 1906 se o založení vysoké obchodní školy jednalo i v poslanecké sněmovně. Výsledkem bylo jmenování profesorů obchodních nauk pro speciální přednášky na české i německé vysoké škole technické v Praze.

5.2.5 Dívčí obchodní školy

Dívčí obchodní školy začaly vznikat jako důsledek stále vzrůstajícího zájmu děvčat o obchodní obory. Navíc se ukázalo, že dívky mohou velmi dobře zastat práci v obchodech, neboť mají na rozdíl od mužů lepší schopnosti jednání se zákazníky, jsou pečlivější v knihvedení a navíc se spokojí s menší mzdou než muži, protože si buď přivydělávají k manželovu platu, nebo si chtějí vydělat nějaké peníze na přilepšenou, dokud jim nenastanou mateřské povinnosti.

¹³ AUERHAN, s. 903

Iniciátory pro zakládání dívčích škol byly ženské výrobní spolky. V Praze se o založení německé dívčí školy postaraly manželky pánů Zdekauera a Dormizera, kteří tehdy byli ve vedení pražské obchodní komory. Českou *Dívčí obchodní a průmyslovou pokračovací školu Ženského výrobního spolku českého* iniciovala Eliška Krásnohorská.

S čím dál větším uplatňováním žen v obchodní praxi rostly nároky na jejich vzdělání. Průlom v této problematice udělala prostějovská obchodní akademie, když v r. 1905 přijala ke studiu jako privatistku jednu absolventku jednoročního učebného kursu při veřejné dívčí měšťanské škole v Přerově. Ve školním roce 1909/10 studovalo v Prostějově již 30 dívek.

První dívčí obchodní akademie v Rakousku byla zřízena v Praze v r. 1906 jako součást Československé obchodní akademie. Ve Vídni vznikla pro děvčata samostatná *Soukromá škola obchodní*.

5.3 Vývoj českých akademií obchodních

První, kdo inicioval vznik obchodního školství u nás, byl Antonín Skřivan. Antonín Skřivan se poté, co absolvoval gymnázium v Německém Brodě, věnoval obchodu, účetnictví a byl také korespondentem pro průmyslové velkoobchody. R. 1848 přišel do Prahy, aby vychovával nové mladé obchodníky během soukromých hodin, které dával. Brzy se stal vyhledávaným učitelem obchodní nauky a mezi jeho žáky patřil mj. i Jindřich Fügner, spoluzakladatel Sokola. Skřivanovo působení mu vyneslo přezdívku otec českého obchodnictva. V r. 1856 založil v Praze vlastní obchodní školu, kde od r. 1861 probíhaly první české přednášky. Skřivan také vydal spisy *Nauka o slohu kupeckém* (1866), *Obchodní nauka* (1851), *Směnkářství* (1851), *Účetnictví*

jednoduché (1864) a *Účetnictví složitě* (1870)¹⁴. Jeho angažovanost v oboru obchodním vyvrcholila vytvořením nového českého názvosloví pro obchodníky. Skřivanovo učiliště byla dlouhou dobu jediná obchodní škola, kde se vyučovalo v češtině. Postupně vznikaly soukromé školy, kde se také vyučovalo česky, ale ty nebyly svojí výukou dostačující.

Důležité proto pro české obchodní školství bylo založení Československé obchodní akademie v Praze, dodnes stále fungující pod názvem Československá akademie obchodní Dr. Edvarda Beneše. Škola byla založena r. 1872 z iniciativy obchodnického spolku Merkur, který svým jednáním reagoval na stížnost studentů, že na stávající německé obchodní akademii, kterou vydržovalo obchodnické grémium i z českých peněz, není ve vyučování skoro žádný prostor pro češtinu.

5.3.1. Obchodní akademie v Chrudimi

Druhou nejvýznamnější a nejstarší obchodní školou té doby byla *Obchodní akademie chrudimská*, po Československé akademii obchodní v Praze druhá nejstarší obchodní škola v Čechách.

Na počátku 60. let 19. století se město začalo prudce rozvíjet, a tím se zvýšil také počet českých podnikatelů. Zvláště v oblasti zemědělství. Proto v r. 1862 zřídila obec hospodářskou školu o dvou ročnících, která později byla přeměněna ve střední dvoutrídni školu. V r. 1868 byla otevřenadvojtrídni průmyslová škola, která ale byla v r. 1873 zavřena. Ještě v r. 1873 byl podán návrh na Ministerstvo obchodu, do jehož kompetence patřilo obchodní a průmyslové školství, na zřízení státní průmyslové školy. Tento návrh byl přijat a 4. 10. 1882 škola slavnostně otevřena. K návrhu na zřízení průmyslové obchodní školy byl připojen i požadavek na obchodní kurs při této škole. Ministerstvo

¹⁴ ŠAFRÁNEK Jan, *Za českou osvětu, obrázky z dějin českého školství středního*, Praha, 1897, s. 414

obchodu však tento kurs zamítlo s odůvodněním, že by se nemělo slučovat obchodní školství s průmyslovým. Proto se v únoru r. 1882 usneslo obecní zastupitelstvo s městskou radou otevřít samostatnou obchodní školu, a sice vedle dřevařské. Byla podána žádost na ministerstvo vyučování a kultu, aby v Chrudimi byla zřízena obchodní akademie, a to jako učiliště ve státní správě pro školní r. 1882/83. V žádosti se obecní zastupitelstvo zavázalo, že v případě nutnosti bude nově zřízená obchodní akademie plně vydržovaná z vlastních finančních zdrojů do konce r. 1883. Ministerstvo vyučování odpovědělo, že školu do své správy nepřevzme, ale poskytlo státní subvenci 1000 zlatých a udělilo škole právo veřejnosti, čímž školu zrovnoprávnilo s ostatními.

Nová škola byla zřízena podle vzoru obchodní školy v Linci a slavnostně otevřena 16. listopadu 1882. Současně byla při škole otevřena kupecká pokračovací škola. Vyučování bylo zahájeno 18. listopadu 1882, dva dny po oficiálním vzniku školy. Do 1. ročníku se přihlásilo 40 žáků, na kupeckou školu to byli jen 4 žáci, ale jejich počet se v průběhu školního roku rozrostl na 16 posluchačů. Učebny byly, jak už to u nově vzniklých škol bývalo, prozatímně zřízeny v prostorách odborné školy pro zpracování dřeva, v r. 1883 přesídlila škola do upravených prostor v záloženských domech na Chrudimském hlavním náměstí. Teprve v r. 1893 byla škola nastěhována do vlastní budovy na chrudimském Tyršově náměstí.

Obchodní akademie byla na začátku svého fungování trojtřídní, teprve od r. 1903 se přidal ještě 4. ročník. Od r. 1885 probíhaly na chrudimské akademii i maturitní zkoušky, ale pro jejich neefektivnost (příprava na ně zkrátila čas pro výklad nové látky) byly od r. 1898 dobrovolné a od r. 1902 zrušeny úplně. Učební osnova obchodní akademie se od ostatních obchodních akademií příliš nelišila, byla ale vynechána statistika a dobrověda a přidány hodiny v chemických laboratořích. Více hodin bylo věnováno matematice a aritmetice.

Novou éru v historii chrudimské obchodní akademie znamenalo její zestátnění v květnu 1911. Značný finanční podíl na údržbu a provoz školy byl tím pádem převeden z obce na stát.

5.3.2. Obchodní akademie v Plzni

Plzeň byla střediskem západních Čech. Po Praze jako první zakládala hojně peněžní ústavy a po vybudování železnice se stala jednou z nejdůležitějších křižovatek železničních tratí a zároveň obchodním střediskem západních Čech.

Podnět k založení české obchodní školy vyšel z Klubu českých obchodníků, ve kterém byli od r. 1884 sdružení čeští plzeňští obchodníci. 25. března 1885 byl předložen návrh výboru na zřízení obchodní školy a 23. dubna 1885 bylo usneseno, že se má rozšířit stávající pokračovací škola obchodní. Prakticky byla do Plzně přeložena Soukromá obchodní škola Antonína Kotěry z Ústí nad Labem. Do prvního ročníku denní školy se přihlásilo 34 žáků, do večerní školy 36 a do oddělení pro dívky 9 žákyň. Slavnostní otevření školy se konalo 20. září 1866.¹⁵ Do prvního ročníku byli přijímáni žáci, kteří dosáhli stáří alespoň 14 let, nebo absolvovali s úspěchem měšťanskou školu, nebo 3 třídy nižšího reálného gymnázia. Ti, kdo tyto podmínky nesplňovali, museli složit úspěšně přijímací řízení.

Vyšší obchodní škola v Plzni byla v časovém pořadí třetí českou obchodní školou po obchodní akademii v Praze a Chrudimi, ale stala se první českou dvoutřídní obchodní školou, jež pak byla vzorem pro vznik dalších obchodních škol, a to nejen českých, ale i německých.¹⁶

Později potřeba důkladného vzdělání obchodnictva vynutila další změnu. V r. 1896 byla škola přeměněna na vyšší obchodní školu

¹⁵ NEFE, s. 140

¹⁶ NEFE, s. 148

s tříletou docházkou.¹⁷ V prvních dvou ročnících se zdůrazňovaly odborné předměty praktického charakteru (kupecké počty, korespondence česká a německá, účetnictví, těsnopis), později přibýly předměty teoretičtější (právo směnečné, obchodní a živnostenské právo, národní hospodářství) Z předmětů všeobecně vzdělávacích byly zastoupeny dějepis, zeměpis, fyzika a chemie. Důležité místo v učebním plánu měly i jazyky. Vedle jazyka českého a německého také francouzský a anglický jazyk.¹⁸

5.3.3. Obchodní akademie v Karlíně

V r. 1909 byla otevřena v 6 učebnách mateřské školy na Žižkově Obchodní akademie v Karlíně se 3 třídami. Jejím založení předcházela velký zájem žáků o tento typ školy a Československá akademie obchodní v Resslově ulici přestala kapacitně stačit. V Karlíně, v tehdejší pražském centru průmyslových podniků, fungovala kupecká pokračovací škola, která se měla později stát další obchodní akademií v Praze. Již v lednu 1907 žádá Obchodní grémium městskou radu v Karlíně, aby se ujala iniciativy založení školy. Nová škola, prozatím provizorně fungující v prostorách mateřské školy, se ve druhém školním roce 1911/12 přestěhovala do Srncových nadačních domů v Pobřežní ulici. Protože se Karlín stal součástí Velké Prahy teprve v r. 1924, byla škola do té doby městská. O její chod se staralo především kuratorium, jehož předsedou byl zpravidla starosta města Karlína. Finančně byla škola zajištěna především prostřednictvím darů, školným a částečně i městskými financemi.

Hned od počátku byl mezi studenty o školu veliký zájem. Ve druhém školním roce bylo na školu přijato 200 žáků, kteří byli rozděleni do třech ročníků. Původně školu navštěvovali pouze chlapci, dívky byly

¹⁷ NEFE, s. 150

¹⁸ NEFE, s. 152

na školu přijímány jen jako externistky. Teprve ve šk. r. 1921/22 byly do 1. ročníku přijaty dvě studentky. Žák, který usiloval o přijetí na karlínskou obchodní školu, musel uspět v přijímacích zkouškách, které se skládaly z dost přísné zkoušky z mateřského jazyka a z počtů, přičemž zkoušky probíhaly písemně i ústně. Pokud byl žák přijat a stal se studentem školy, musel platit školné ve výši 240 K, což se ale v průběhu let zvyšovalo v závislosti na stavu financí Rakouska-Uherska, takže v posledním roce fungování monarchie činilo školné již 320 K.

Od r. 1918 byla škola přestěhována do Sokolovské ulice. Zde zůstala až do r. 1953, kdy bylo rozhodnuto, že Karlínská obchodní škola svoji dobře vybavenou budovu musí přenechat Vysoké železniční škole, která ten rok vznikla, a přestěhuje se do budovy zrušené vinohradské ekonomické školy. Vinohradská ekonomická škola, založená r. 1900 jako Veřejná obchodní škola grémia pražského obchodnictva původně sídlila v Mariánské ulici, dnešní Opletalově. Stoupající počet studentů a také nově otevřené obory vyvolaly potřebu lepších prostor. Budova na Seidlových polích ve Fochově ulici (dnes ulice Vinohradská) byla postavena za necelý rok a r. 1925 zde bylo zahájeno pravidelné vyučování. To trvalo až do zmíněného r. 1953, kdy byla Vinohradská ekonomická škola nahrazena Karlínskou obchodní akademií a historie obou škol tak splynuly.¹⁹

5.3.4. Další české obchodní školy

V Hradci Králové věnoval tamější záložní ústav k výročí 25letého trvání 10 000 zl. na založení obchodní školy. Nejprve byl založen *Sbor pro zřízení a udržování obchodní akademie v Hradci Králové*, ale později převzalo na přání ministerstva vydržování školy město. Škola byla

¹⁹ Almanach OA Vinohradská, s. 13

otevřena 15. 9. 1895 se 42 žáky v 1. ročníku. Ve školním roce 1902/03 získala škola po reorganizaci na 4leté studium titul obchodní akademie.²⁰

Na Moravě chyběla česká denní obchodní škola až do 90. let 19. století. Potřeby obchodnického vzdělávání do té doby obstarávala *Soukromá obchodní škola Ruprichova*, která byla spojená s německou *Odbornou obchodní školou obchodního grémia brněnského* zřízenou r. 1856. Teprve r. 1894 město Prostějov z podnětu tamního klubu samostatných českých obchodníků zřídilo trojtřídní *Vyšší obchodní školu českou*. Prostějovská škola byla první, která se odhodlala stát se ryze čtyřtřídní, díky čemuž ji stát povýšil na akademii. V Brně byla obchodní škola zřízena díky pražskému velkoobchodníkovi J. Neffovi, který daroval na založení školy 10 000 zl. V dubnu 1895 byl utvořen Spolek pro vydržování české obchodní školy v Brně a 1. října téhož roku byla škola otevřena s 59 žáky přijatými do 1. ročníku.

V r. 1895 byly na Moravě zřízeny ještě dvě vyšší obchodní školy, a sice v Brně a Olomouci, ale ty byly německé.

6. 0 Československá akademie obchodní

Jak již bylo výše zmíněno, od r. 1856 fungovala v Praze obchodní škola, která byla založena obchodním grémiem a financována pražskými obchodníky. A i přesto, že podíl na financování školy měli i čeští obchodníci, na škole se vyučovalo především německy, česky pouze příležitostně. Jedinou možností pro české studenty byla soukromá škola Antonína Skřivana, průkopníka v českém obchodním školství. Škola ale přestala brzy zájemcům o obchodní vzdělání stačit. Studenti měli zájem osvojit si nejen obchodování, ale rozvíjet své vědomosti co nejvíce všestranně.

²⁰ AUERHAN, s. 869

Čeští studenti, kteří docházeli na zmíněnou obchodní školu v Praze, již r. 1863 podali žádost u vedení školy, aby byly na škole zavedeny třídy, kde by se vyučovalo česky. Žádost byla zamítnuta s tím, že postačí, aby učitelé během výuky neopomínali české žáky seznamovat s obchodnickým názvoslovím také v češtině. Nicméně ani toto nebylo pořádně uvedeno do praxe a čeština byla ze strany německých vyučujících stále opomíjena.

V této situaci se velmi angažoval obchodnický spolek Merkur, jehož stanovy byly schváleny r. 1862. Obchodnické grémium od r. 1856 udržovalo za přispění peněz obchodních společností obou národů obchodní školu v Praze, která ale přesto byla německá a čeština byla pouze nepovinným předmětem stejně jako angličtina nebo vlaština. Protože se ale český obchod stále více rozvíjel, podal spolek Merkur 5. 11. 1869 žádost u grémia na zavedení češtiny jako vyučovacího předmětu na tuto obchodní školu. Grémium tuto žádost v lednu 1870 zamítlo jako neodůvodněnou. Podle grémia se většina studentů školy hlásila k německému národu, a proto se ve škole mělo vyučovat tím jazykem, kterým vládli všichni studenti. Na škole byl navíc k dispozici učitel češtiny, který vedl hodiny v češtině, pokud o to studenti projeví zájem a čeština nadále byla jen nepovinným předmětem. Na to reagoval jednatel spolku Jan Otto, který společně s knihkupcem Antonínem Řivnáčem podal návrh, aby se začalo pracovat na založení samostatné české obchodní akademie, která by odpovídala svojí výukou již fungující Pokračovací a Vyšší obchodní škole Pražského představenstva obchodního, které měly za vyučovací jazyk němčinu. Ottův návrh byl jednomyslně přijat a práce se od 3. července 1871, kdy byl ustaven, ujal *Sbor pro zřízení a udržování československé akademie obchodní v Praze*. Stanovy sboru byly schváleny v září téhož roku a hned v lednu r. 1872 byla schválena i zřizovací listina a učební osnovy nové akademie. Dne 8. října 1872 tak mohla být zahájena výuka na první rize české obchodní akademii.

Akademie se původně skládala ze dvou ročníků a přípravky. Novou vyučovací osnovou z r. 1877 byla příprava zrušena a doba studia změněna na 3 povinné roky. Vyučovalo se účetnictví, kupecké počtářství, nauka o zboží, obchodní zákonodárství, národní hospodářství, lučba (dnes chemie), zeměpis a dějepis, také jazyky, krasopis a těsnopis. Po r. 1877 mezi předměty přibyla ještě obchodní statistika, obchodní nauka či lučební technologie. V prvním roce existence akademie docházelo do školy 156 žáků ve 3 paralelních třídách. Dívky zatím školu nenavštěvovaly.

Necelý rok po založení československé akademie, 9. května 1873, nastal krach na vídeňské burze, což způsobilo úpadek a váznutí obchodu. To mělo ve svých důsledcích vliv i na obchodní školství. Téměř okamžitě se krize projevila na poklesu počtu studentů. O studium na obchodní škole nebyl zájem, protože absolventi kvůli krizi jen těžko hledali uplatnění ve svém oboru. Nebylo ani dostatek financí pro fungování školy. V době největší tísně škola fungovala v místnostech obecního domu, které škole bezplatně přenechalo pražské zastupitelstvo. Ve dvou otevřených ročnících tehdy měla škola jen 72 žáků. Teprve od školního roku 1879/90 se počet studentů začal zvyšovat. Ve školním roce 1884/85 to bylo už 304 studentů a v následujícím školním roce musely být pro velký počet studentů otevřeny paralelky. Počty studentů rostly nejen díky definitivní přeměně školy na akademii se 3 studijními ročníky, ale také díky udělení jednoletého dobrovolnického práva pro studenty obchodní akademie, čímž se vyhnuli branné povinnosti. Bohužel díky tomu se ke studiu na škole hlásili i ti chlapci, kteří neměli v úmyslu po dokončení školy pracovat v tomto oboru. Nárůst počtu žáků ale dočasně přerušila cukrovárenská krize, takže ve školním roce 1878/88 byly zrušeny paralelky a v každém ročníku zůstala pouze jedna třída.

Po překonání odlivu studentů z důvodu hospodářské a cukrovárenské krize počet žáků na obchodní akademii neustále vzrůstal.

Přibývání studentů způsobilo kapacitní potíže, všichni se už nemohli vtěsnat do místností na Malém náměstí v blízkosti Staroměstského náměstí, které škola bezplatně půjčilo město. Navíc některé z těchto místností musela škola přenechat městským úřadům (statistickému, vodárenskému apod.) a do celého přízemí se nastěhoval c.k. poštovní úřad. Budova navíc byla na velmi rušném místě a potřebám školy nevyhovovala. Správní výbor školy tedy začal s městem jednat o výstavbě nové školní budovy. Protože jednání nevedla k tomu, aby budovu nechalo postavit přímo město, navrhl člen správní rady školy Jan Otto, aby si škola vystavila budovu sama. Od města k těmto účelům získali pozemek z nerealizované výstavby Svatováclavské trestnice za cenu 25 670 zl. Stavební plány na novou budovu se vytvářely dvakrát. Poprvé vznikl návrh na třípatrovou budovu z podnětu profesorského sboru, ale přizvaní odborníci architekt Antonín Wiehl a stavitel Baroch prosadili změnu na dvoupatrovou budovu. Bylo vyzváno 7 osvědčených stavebních firem, aby se ucházely o realizaci stavby. Nakonec byl vybrán stavitel Václav Nekvasil, jehož firma již postavila řadu bytových domů v Karlíně a později se specializovala na cukrovarnické továrny.

Se stavbou se začalo v říjnu r. 1891 a než přišla zima, která stavbu přerušila, byla hrubá stavba hotová. V červenci 1892, při konci školního roku 1891/92, bylo studentům oznámeno, že příští školní rok začne již v nové budově v Resslově ulici. V budově se konaly již přijímací zkoušky a zápis do dalšího školního roku. 22. září 1892 bylo zahájeno pravidelné vyučování se 354 studenty na škole. K této události se 9. října 1892 konala slavnost. Nová budova byla vyzdobena a vysvěcena biskupem Ferdinandem Kalousem. Stejně tak byly vysvěceny i všechny učebny. Jan Otto a ředitel Emanuel Tonner pronesli slavnostní řeč.²¹ Jan Otto ve své řeči k výstavbě nové školní budovy uvedl: „*Byla to smělá myšlenka v tehdejších poměrech, kde jen nepatrný počet samostatných*

²¹ Roční zpráva o ČSAO 1892/93, s. 25

obchodníků hlásil se k české národnosti“ ²² Ředitel Emanuel Tonner ve zprávě za školní rok 1892/93 popsal slavnost takto: „*Budova ozdobena byla zevnitř i uvnitř, četné prapory vlály se střechy, schodiště i síně ozdobeny byly květinami, ale ovšem nejpřednější ozdobou slavnosti bylo hojné účastenství hostí nejvzácnějších celého předního společenstva Pražského. Sín pro výklady z účetnictví přetvořena byla ve vkusně zdobenou dvoranu, v níž usadili se hosté. Při stěně západní zřízen byl oltář, naproti němuž při stěně východní stálo poprsí J. Vel. císaře a krále. Poněvadž J. Em. pan kardinál kníže arcibiskup hr. Fr. Schönborn, ježž výbor správní nejprve poprosil o vykonání obřadův posvěcení církevního, přebýval mimo Prahu, uvázal se v to v zastoupení jeho Nejdůst. pán světící bisup dr. Ferd. Kalous, když zvláštní deputací výboru správního uctivě byl pozván. Po slavném vysvěcení celé budovy jak zevnitř tak uvnitř J. Mil. světící pan bisup vykonal v síni svrchu dotčené krátkou pobožnost, načež vřelými a nadšenými slovy promluvil ku všem přítomným, obzvláště pak k těm, jižto s ústavem spoutáni jsou nejbliže, totižto k výboru, kuratorstvu, jakož i ke sboru profesorskému a žactvu, konečně udělil požehnání dalšímu rozkvětu i prospěchu ústavu celého.*“²³

Zájem o tuto školu byl mezi studenty stále velký, úlevu škole nepřineslo ani zřizování nových obchodních akademií po českém venkově, navíc na akademii byli přijímáni i studenti měšťanských škol, kterých bylo hodně, a tak musely být vzhledem k těmto zájemcům ztíženy přijímací zkoušky a zavedeno vyšší školné. Převaha studentů z měšťanských škol navíc snížila kvalitu vyučování. Měšťanské školy byly často přeplněné, z čehož vyplývá, že při velkém počtu žáků nemůže být jejich příprava příliš kvalitní. To vše se snažila řešit anketa svolaná

²² Československá akademie obchodní v Praze od svého založení 1872 až do vystavení budovy vlastní 1892, s. 25

²³ Roční zpráva o ČSAO 1892/93, s. 25

r. 1898. Byl předložen návrh na prodloužení doby studia o 1 rok tak, aby studium trvalo celkem 4 roky. Zároveň se měly osnovy jednotlivých obchodních akademií sjednotit, čímž mělo být zajištěno rovnoměrné rozdělení studentů, a aby bylo případně možno změnit školu v průběhu studia bez větších problémů. Nová čtyřletá učební osnova zavedená c.k. ministerstvem kultu a vyučování se ale Československé obchodní akademii nezamlouvala, neboť se při správné organizaci mohlo předepsané učivo zvládnout za 3 roky. C.k. ministerstvo tedy osnovu upravilo a sice následovně: žáci ze středních škol, pokud na to stačí, mohou nastoupit rovnou do 2. ročníku, zatímco žáci z měšťanských škol nastoupí po složení přijímacích zkoušek do prvního ročníku. Nová učební osnova vstoupila v platnost od šk. r. 1903/04.

V lednu r. 1904 podal ředitel školy kurátorstvu návrh na zřízení dívčího oddělení obchodní akademie vzhledem k narůstajícímu zájmu dívek o studium v obchodním oboru. Tento návrh byl hned v únoru r. 1904 schválen a první dívčí ročník byl otevřen ve šk. r. 1906/07 s 49 dívkami, což byl počet nad očekávání.

Samostatné dívčí oddělení obchodní akademie mělo přinést úlevu přeplněným třídám. Paradoxně se ale počet studentů na škole nesnížil, neboť nastal rozmach českých peněžních ústavů a průmyslových velkozávodů. Ve šk.r. 1909/10 bylo navíc zavedeno jednoleté pomaturitní studium, které mělo ulevit německé obchodní akademii, kde se pro velký počet českých zájemců musela otevřít paralelka. Kapacita školy opět přestávala stačit. Deset tříd proto bylo přesunuto do prostor v Soukenické ulici do domu spolku Bethanie. Ve šk. r. 1911/12 měla škola celkem 1370 studentů, což bylo o 219 víc než ve Vídni a jen o 410 méně než bylo dohromady na ostatních českých obchodních akademiích.²⁴ V r. 1913 správní výbor rozhodl, že třídy mají být opět

²⁴ AUERHAN, s. 867

přičleněny k hlavní budově. Vznikla tak myšlenka výstavby další budovy. Město nabídlo škole pouze pozemky v Podskalí pod Slovany (nedaleko Palackého náměstí), kde se ale nesmělo stavět do výšky, aby se nebránilo výhledu z kláštera. Stavební komise zřízená ze členů správního výboru se usnesla, že se upustí od novostavby pro nedostatek financí a místo toho se na školní budovu v Resslově ulici postaví třetí patro, čímž by se získaly další potřebné prostory. Tento návrh byl přijat kurátorstvem 17. září 1914 a přes léto 1915 byla skoro celá přestavba provedena. Přestavbu provedli architekti Jan Vejrych a Josef Schläffer. Zároveň se 3. patrem byla v celé budově zavedena elektřina a topení vodou. Při příležitosti přestavby se modernizovaly učebny a dokupovaly nové pomůcky, takže Československá akademie byla na svou dobu jednou z nejlépe vybavených škol v Čechách. Stavební práce se protáhly až do podzimu, takže na začátku šk.r. 1915/16 se třídy střídaly po půl dnech v učebnách, kde nevadil stavební ruch. Přestavbou se získalo navíc 7 učeben, díky kterým se podařilo třídy ze Soukenické ulice umístit zpět do hlavní budovy školy. Navíc vzhledem k válečnému stavu bylo školám dovoleno mít ve třídách větší počet žáků, než bylo běžné a hlavně z tohoto důvodu se podařilo ve šk.r. 1915/16 snížit celkový počet tříd na 21 oproti 28 třídám z předchozího školního roku.²⁵

6.1 Československá akademie obchodní v Praze během

1. světové války

Během válečných let byl zájem o studium na Československé akademii v Praze stále vysoký, ne všichni zájemci o studium si ho ale během války mohli dovolit. Především mimopražští studenti neměli dostatek financí na placení školného, neboť během války byly náklady na studium poněkud vyšší. Ani státní příspěvek tak nestačil rodinám ze

²⁵ Roční zpráva ČSAO 1915/16, s. 96,97

slabších hospodářských poměrů k placení školného. Mírný pokles počtu žáků způsobil také odvod skoro všech studentů z abiturientského kurzu do války. Abiturientský ročník se zmenšil na jednu třídu. Dívky byly odmítány, protože byl předpoklad, že by během války těžko hledaly po skončení studia uplatnění v praxi, a tak byla ve šk. r. 1915/16 otevřena pouze jedna dívčí třída.

Profesorský sbor byl ve šk. r. 1915/16 slabší o 15 vyučujících. Jednak proto, že pro méně tříd nebylo potřeba takový počet učitelů, a jednak z důvodu povolání některých pedagogů do války. Na jaře 1915 bylo do války povoláno 12 učitelů Ředitelství obchodní akademie podalo c.k. vojenskému velitelství žádost, aby tito učitelé byli zproštěni svého závazku k armádě, neboť bez nich nemůže být na škole vedeno pravidelné vyučování. Žádosti bylo vyhověno pouze pro 6 učitelů. A tak byla žádost podána znovu a v říjnu 1915 se z války mohlo vrátit i zbylých 6 učitelů. Někteří z učitelů ale takové štěstí neměli. Suplující učitelé Jan Süß, Antonín Seemann a Prokop Maxa se dostali do zajetí při dobývání pevnosti Přemyšl na přelomu let 1914/15, učitel Rudolf Slabý zůstal v Barceloně, kde byl před vypuknutím války na kongresu obchodních škol, učitel Božetěch Pražák padl v bitvě u Lvova v červnu 1915.²⁶

Během války se konala pravidelná vojenská cvičení a jednou za měsíc se konalo polní cvičení, na kterém se podílelo více středních škol dohromady. Posluchači čtvrtého ročníku navíc pořádali umělecké večírky, během nichž se konaly sbírky na válečnou péči. Umělecký večírek v Národním divadle vynesl zhruba 460 korun pro vdovy a sirotky a pro Červený kříž. Na dalším takovém uměleckém večírku, tentokrát konaném v Měšťanské besedě, se vybraly peníze pro válečné pomocné úřadovny. V dívčím oddělení byly prováděny sbírky prádla a jiných

²⁶ Roční zpráva ČSAO 1915/16, s. 98

potřeb, z kabinetů se pro vojenské účely odevzdaly při sbírce kovů všechny nepotřebné kovové předměty. Ve šk. r. 1917/18 se konala i sbírka českých knih, které pak byly poslány c.k. ministerstvu války a následně vojákům do pole.²⁷

Studenti 4. ročníků, kteří byli odvedeni do války mohli díky vynesení c.k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 13. listopadu 1915 docházet na přednášky a během té doby mohli vykonat zkoušky z předmětů, aby obdrželi vysvědčení na odchodnou. Někteří dostali od vojenských velitelstev dovolenou a mohli chodit do školy alespoň měsíc v kuse.

Pro účely válečné péče byl zřízen obchodní kurz pro invalidní důstojníky. Nejen obchodní, ale i jiné odborné kurzy pro invalidní důstojníky vznikly z toho důvodu, aby byla zajištěna budoucnost těchto vojáků. Docházkou do obchodního kurzu si posluchači měli osvojit dostatek odborných vědomostí, aby po dokončení kurzu najít uplatnění jako pomocné síly v továrnách, v obchodech či peněžních ústavech. Kurz trval 5 měsíců, v prvním roce konání, tj. šk. r. 1915/16, trval kurz od dubna do srpna a přihlásilo se 47 posluchačů, kteří zaplnili vyhrazené učebny do posledního místa, a tak museli být další zájemci odmítáni. Posluchači se skládali z absolventů měšťanských škol, někteří měli za sebou už i maturitu, a mnozí byli absolventy pokračovacích škol či různých obchodních kurzů. Vyučovalo se 14 předmětů ve 32 hodinách týdně. Kurz byl bezplatný a také pedagogové vyučovali v těchto kurzech zdarma v rámci péče o vojáky, kteří se vrátili z války.²⁸

V posledním roce války byl zápis na Československou obchodní akademii opět silný. Díky demobilizaci armády a hojným dovoleným pro

²⁷ Roční zpráva ČSAO 1917/18, s. 14

²⁸ Roční zpráva ČSAO 1915-16, s. 105

vojáky na studia bylo do šk. r. 1918/19 zapsáno celkem 1237 studentů. Pro vracející se vojíny musely být ve 4. ročníku otevřeny další dvě paralelky.

6.2 Známé a významné osobnosti na Československé obchodní akademii

Československá akademie obchodní měla dříve v názvu jméno Edvarda Beneše, druhého československého prezidenta, který ještě před první světovou válkou na obchodní akademii vyučoval. Edvard Beneš ale nebyl jedinou známou osobností, která na škole působila.

Hned od prvního školního roku na obchodní akademii vyučoval lučbu, přírodopis a nauku o zboží *Antonín Bělohoubek*. Na Československé obchodní akademii působil až do r. 1882. Český kvasný chemik a technolog, žák průkopníka české kvasné chemie K. N. Ballinga se zabýval zejména analytickou, kvasnou a zemědělskou chemií. Od r. 1888 byl profesorem na Českém vysokém učení technickém a v letech 1894-95 působil rovněž jako rektor této školy. Byl spoluzakladatelem dnešní Československé společnosti chemické v r. 1872, taktéž spoluzaložil sladovnickou a lihovarnickou školu v r. 1888 a byl i mezi zakladateli Výzkumných ústavů pro lihovarnický a pivovarský průmysl v r. 1887.²⁹

Od stejného školního roku jako Antonín Bělohoubek, tedy od šk. r. 1872/73, byl profesorem na obchodní akademii také básník *Josef Václav Sládek*. Tento spisovatel, básník, novinář a překladatel odjel r. 1868 do USA, kde zůstal 2 roky a živil se tam jako dělník. Při pobytu ve Spojených státech ho velmi ovlivnila americká literatura, které se po návratu věnoval především. Na Československé akademii obchodní v Praze učil od svého návratu ze Spojených států anglický jazyk až do r. 1900. Studentem Sládka byl mj. Emanuel Lešehrad, v dospělosti také básník a spisovatel. Lešehrad na Sládka vzpomínal: „*Nejkrásnější chvíle jsem prožil v hodinách angličtiny, které vyučoval Josef V. Sládek.*

²⁹ TOMEŠ Josef, *Československý bibliografický slovník*, Praha, 1992, s. 37

Všichni jsme o něm věděli, že je vynikajícím českým básníkem, a projevovali jsme mu nelíčenou úctu. Trpěl dnou a těžce chodil. Vcházel do třídy, opíraje se o hůlku, a tu ho někdo z nás doprovázel na jeho místo za katedrou. Když si chvilku odpočinul, otevřel školní učebnici, vykládal asi čtvrt hodiny mluvnici a poté připojil čtení krátké básně. Obyčejně to byly verše Roberta Burnse nebo Longfellowovy. K závěru vysvětlil smysl čtené básně a uložil nám ji k naučení zpaměti.“³⁰ Když v r. 1912 Sládek zemřel, ve školní zprávě akademie za školní rok 1911/12 bylo o jeho úmrtí napsáno toto: „Dokonalť dne 28. června po mnohém utrpení ve svém oblíbeném venkovském zátiší na Zbiroze životní pouť pěvec českých niv, jak jej případně nazval přítel jeho Herites, louče se s ním naposled jménem obce českých spisovatelů na posvátném Vyšehradě. Smrt nepřišla k němu znenadáni, neboť celá desetiletí tvrdošíjná choroba připravovala k poslední hodině tohoto velikého trpitele, tak že věru jen mohutná jeho vůle tak dlouho přemáhala hrozné bolesti, jež naň doléhaly. Ale, ač jsme byli na ztrátu dlouho připravováni, přece se nám zalévaly oči slzami při pohledu na rakev učitele, dobrého člověka. Jen to je nám útěchou, že krásně, pravým českým duchem provanuté verše jeho budou třepetati se dále jako skřivánci nad tím krásným českým krajem, jenž mu byl tak drahý!“³¹

Od školního roku 1883/84 až do konce školního roku 1892/91 se věnoval výuce předmětu Národní hospodářství *František Fiedler*. Český právník, národohospodář a politik se stal poté profesorem Českého vysokého učení technického v Praze, Univerzity Karlovy i Vysoké obchodní školy v Praze. Od r. 1901 byl poslancem českého zemského sněmu i rakouské říšské rady a v letech 1907/1908 působil jako ministr obchodu Předlitavska.³²

³⁰ Pětasedmdesát let Československé akademie obchodní Dr. Edvarda Beneše v Praze, s. 125

³¹ Roční zpráva ČSAO 1911/12, s. 154

³² TOMĚŠ, s. 142

Ve školním roce 1900/01 vyučoval francouzský jazyk na obchodní akademii i *Jiří Stanislav Guth Jarkovský*, předseda Českého a po vzniku Československé republiky Československého olympijského výboru. Jeho učitelská kariéra začala už po studiích na Filosofické fakultě v Praze, kdy se stal vychovatelem ve šlechtické rodině Schaumburg-Lippe, které patřila v Čechách panství Náchod a Ratibořice. S rodinou se Guth dostal i do Švýcarska, kde se naučil dobře francouzsky a začal pro české čtenáře překládat francouzskou literaturu. Když Guthovi svěřenci odešli na vysoké školy, nastoupil v r. 1887 do zkušebního roku pedagogické práce na Akademické gymnázium v Praze. Hned druhý rok povýšil na výpomocného učitele a vedle matematiky a fyziky začal učit ještě filosofii a německý jazyk a později přidal ještě francouzský jazyk. V létě 1890 přešel na gymnázium v Žitné ulici. Tam ho zastihl výnos ministra vyučování a kultu Paula Gautsche o zavedení tělesné výchovy. Guth prosazoval její zavedení a snažil se o její vylepšení. Vedle gymnázia v Žitné ulici docházel učit také na dívčí gymnázium Minerva v Pštrosově ulici. V létě r. 1892 získal místo středoškolského profesora v Klatovech, v r. 1896 pak přešel na gymnázium v Truhlářské ulici v Praze. A odtud pak na výpomoc na Československou obchodní akademii.³³ R. 1894 se významně podílel na založení Mezinárodního olympijského výboru, jehož členem pak byl do r. 1943. Jarkovský byl jedním z nejbližších přátel Pierra de Coubertina. V r. 1900 založil i Český olympijský výbor a do r. 1929 byl zároveň i jeho předseda. V letech 1919 – 25 byl prvním ceremoniářem prezidenta republiky.³⁴

Na Československé akademii obchodní v Praze byl mezi profesory také *Otakar Ostrčil*, významný český hudební skladatel a dirigent. Neučil však hudební výchovu, jak by se mohlo předpokládat, nýbrž český

³³ KOLÁŘ František, *Jiří Stanislav Guth-Jarkovský*, Praha, 2011, s. 14-21

³⁴ TOMEŠ, s. 177

a německý jazyk.³⁵ Na Obchodní akademii působil od šk. r. 1901/02 až do své smrti v roce 1935. V letech 1926 – 29 vyučoval dirigentství na pražské konzervatoři, od r. 1920 byl zároveň šéfem opery Národního divadla. Období jeho působení v Národním divadle znamenalo významnou etapu v dějinách divadla, neboť řídil premiéru Janáčkovy opery *Výlety pana Broučka*, stejně jako všechny pražské premiéry děl Leoše Janáčka.³⁶ Na Otakara Ostrčila vzpomínal v Almanachu k 75. výročí založení školy jeho žák Jaroslav Fukátko takto: „*Vyučoval nás němčině, byl přísný, ale v rozvrhu výkladu a zkoušení až příliš přesný a pořádkumilovný, a tak jsme měli na slovíčko vypočítáno podle abecedy, co při zkoušení na koho připadne a čemu se stačí naučiti.*“³⁷ A jeho kolega učitel František Krupička: „*Ostrčil byl kavalír každým coulem a pravý gentleman. Pravda, dost málomluvný a poněkud nepřístupný, ale přitom nejvš kolegiální a svrchovaně korektní, jemného, vybroušeného vkusu a bezvadného společenského vystupování. ... Byla to osobnost vzbuzující úctu a respekt pouhým svým zjevem, osobnost uceleného a nesmlouvavého charakteru, vynucující si mimovolně jakýsi odstup od své osoby. To působilo, že měl ve třídě kázeň přímo příkladnou.*“³⁸

Historik, spisovatel a v letech 1920-21 ministr školství v úřednické vládě Jana Černého *Josef Šusta* vyučoval Dějepis na Obchodní akademii ve školních letech 1901/02 a 1902/03. Čelný představitel tzv. Gollovy školy byl od r. 1905 profesorem obecných dějin na Univerzitě Karlově a od r. 1939 prezidentem České akademie věd a umění. Zabýval se zejména českými dějinami 13. a 14. století, problematikou reformace a vývojem mezinárodních vztahů na přelomu 19. a 20. století.³⁹ Student Československé akademie obchodní Antonín

³⁵ Pětasedmdesát let ČSAO, s. 164

³⁶ TOMĚŠ, s. 512

³⁷ Pětasedmdesát let ČSAO, s. 86

³⁸ Pětasedmdesát let ČSAO, s. 109

³⁹ TOMĚŠ, s. 723

Šafařík vzpomínal na přednášky svého profesora následovně: „*Přednášky profesora Šusty se nesměly rušit, třída bděla nad plněním toho pravidla, přednášky byly tak zajímavé a poutavé a myšlenkově tak souvislé, že se z nich nedalo přeslechnouti ani jediné slovo, chtěl-li posluchač vychutnati plně celý jejich půvab. Témata byla obsahem bohatá, důkladně propracovaná, nejvážnější problémy proloženy zajímavými epizodami, které byly zdánlivě nezajímavé, ale napínaly pozornost a jitrily vnímavost.*“⁴⁰

Řady profesorů na Československé akademii obchodní posílil na školní roky 1907/08 a 1908/09 také *Petr Zenkl*, primátor hlavního města Prahy. Zenkl si již při studii potřeboval obstarat vlastní příjem, a tak doučoval mladší studenty. Univerzitní studium ukončil v r. 1907 získáním doktorského titulu a rozhodl se pro pedagogickou kariéru. O učitelské místo požádal na Československé obchodní akademii v září 1907 a po poradě kuratoria akademie byl v říjnu přijat jako suplující učitel Českého jazyka. Na Československé obchodní akademii Zenkl působil až do r. 1909, kdy odešel učit na Obchodní akademii v Karlíně. Kromě obchodních akademií učil také na Obchodním odboru Vysokého učení technického v Praze a na Hospodářské akademii v Táboře, kde přednášel během prázdninových kurzů.⁴¹ Od r. 1923 byl členem obecního zastupitelstva, v letech 1937 – 39 byl poprvé primátorem hl. města Prahy. Od října 1938 působil jako ministr sociální péče, zdravotnictví a tělesné výchovy. Za 2. světové války byl vězněn v koncentračním táboře Buchenwald. Po válce se stal předsedou Československé strany národně socialistické, v letech 1945 – 46 byl podruhé v životě primátorem hl. města Prahy. Stál v čele protikomunistické demokratické fronty a v únoru 1948 podal spolu s dalšími ministry demisi na protest proti úsilí komunistů o moc. Po komunistickém převratu emigroval do Spojených

⁴⁰ Pětasedmdesát let ČSAO, s. 107

⁴¹ ČEČRDLOVÁ Jaroslava, *Petr Zenkl: jeden z tvůrců československé demokracie*, Ústí nad Labem, 2010, s. 19,20

států, kde až do smrti působil jako předseda Československé národně socialistické strany v exilu.⁴² Zenkl ke svému působení na Československé akademii napsal: „*Rád vzpomínám oněch dvou let, kdy jsem před 1. světovou válkou učil na ústavě. ... Vzpomínka na moje léta učitelská mi utkvěla hluboko v paměti a rád se k ní vracím. Činím tak nejenom proto, že si rád vzpomínám na uplynulá léta mládí, ale také z toho důvodu, že se ve své veřejné činnosti často setkávám s poznáním, jak důležitý je pro nás právě onen směr výchovy mládeže který v naší výchovné soustavě představuje obchodní akademie.*“⁴³

Učitelem německého jazyka na československé obchodní akademii byl v letech 1908 – 1913 *Prokop Maxa*, politik a diplomat, poslanec Revolučního národního shromáždění. Na své působení na Obchodní akademii později vzpomínal: „*Velmi rád vzpomínám na léta, v nichž mi bylo dopřáno pracovat na Československé akademii obchodní. Přišel jsem tam přímo z univerzity na počátku školního roku 1907/08 a vytrhla mě z ní první světová válka, do které jsem byl mobilizován 26. července 1914. Vzpomínal jsem na ni za první světové války, v době mezi r. 1918-1938 i za druhé světové války, doma i za hranicemi, na východě i západě – vždy s vděčným vědomím, kolik zkušeností pro svou další životní činnost jsem získal na ČAO, jak jsme jí tehdy říkali.*“⁴⁴ Maxa byl před 1. světovou válkou též funkcionářem Masarykovy realistické strany a za 1. světové války jeden z organizátorů československých legií v Rusku. V letech 1917-18 působil jako místopředseda odbočky Československé národní rady v Petrohradě a v r. 1918 vedl jednání s L. D. Trockým o evakuaci československých legií. Po čeljabinském incidentu v květnu 1918 byl uvězněn v Moskvě a propuštěn byl až v prosinci téhož roku. Poté působil jako československý vyslanec v Nizozemsku, Polsku a

⁴² TOMEŠ, s. 825

⁴³ Pětasedmdesát let ČSAO, s. 11

⁴⁴ Pětasedmdesát let ČSAO, s. 80

Bulharsku. V r. 1924 se stal sekčním šéfem Ministerstva zahraničních věcí. Za 2. světové války působil v zahraničním odboji v Londýně.⁴⁵

V letech 1908 – 1917 posílil řady pedagogů také *Adolf Černý*, známý spíše pod uměleckým pseudonymem Jan Rokyta. Český historik, překladatel a básník vyučoval na Československé akademii nepovinný polský jazyk. Předtím, než začal vyučovat, pracoval od r. 1898 jako správce Národopisného muzea československého. Ve své publikační činnosti se zaměřil především na polonistiku, ačkoli působil také jako překladatel a lektor lužické srbštiny.

Bohumil Bauše, český spisovatel, ale hlavně přírodovědec, vyučoval na Obchodní akademii ve školním roce 1900/01 přírodopis. Také se podílel na vydávání Ottova slovníku naučného. Je autorem knihy *Vývoj života na naší zemi*.

Původním povoláním právník byl další z členů pedagogického sboru na Československé akademii obchodní – *Albín Bráf*. Na obchodní akademii působil v letech 1874 – 82 a vyučoval Národní hospodářství a obchodní statistiku. Od r. 1882 byl profesorem politické ekonomie a národního hospodářství na právnické fakultě české univerzity v Praze. Od r. 1874 pracoval na vytvoření českého národohospodářského názvosloví. Podílel se na založení Zemské banky v r. 1889. Po smrti F. L. Riegra se v r. 1903 stal předsedou staročeské strany a v r. 1911 se stal ministrem orby.

Národní hospodářství na škole vyučoval také *Ferdinand Heidler*. Organizátor cukerního průmyslu a obchodu se pedagogické činnosti věnoval ve školních letech 1906/7 a 1907/8. Za 1. světové války spolupracoval s domácím odbojem, po válce se stal ministrem obchodu za Národně socialistickou stranu.

⁴⁵ TOMEŠ, s. 449

Hanuš Jelínek působil na akademii dvakrát, nejprve ve školním roce 1900/01 a poté o dvacet let později. Vyučoval francouzský jazyk. V letech 1919 – 33 působil na Ministerstvu zahraničních věcí jako ministerský rada, účastnil se pařížské mírové konference. Významně se podílel na rozvoji česko-francouzských vztahů v oblasti kultury a literatury. Českou literaturu ve Francii velmi propagoval.

Josef Kafka pracoval v letech 1880 – 1923 v oddělení geologicko-paleontologických sbírek Národního muzea v Praze. Ve školním roce 1900/01 posílil pedagogický sbor na Československé akademii obchodní, kde vyučoval přírodopis. Kafka se zasloužil také o rozvoj české turistiky sepsáním několika průvodců po Čechách.

Mezi absolventy Československé obchodní akademie patřil i spisovatel *Jaroslav Hašek*. Hašek nejprve docházel na gymnázium v Žitné ulici, odkud ho ale vyhodili, protože jeho výsledky se po smrti jeho otce prudce zhoršily. Vyučil se tedy drogistou v drogerii pana Kokošky na Perštýně. Nakonec maturoval na Československé akademii obchodní a o tomto studiu prohlásil: „*Poněvadž příbuzní chtěli mít ze mne obchodníka, dali mě do obchodní akademie. Mohli mě dát stejně do podkovářské školy.*“⁴⁶ Během 1. světové války vstoupil Hašek do československých legií v Rusku, v r. 1918 do Rudé armády a následně do bolševické strany. Po návratu z války psal groteskní črty a humoresky, nejvýznamnějším dílem je jeho román *Osudy dobrého vojáka Švejka*, který získal světovou popularitu a byl přeložen do mnoha jazyků.⁴⁷

6.2.1 Edvard Beneš

V září 1908 se Beneš vrátil do Prahy ze zahraničních studií s doktorským titulem, ale tento titul, který získal v Dijonu, mu v Praze

⁴⁶ PYTLÍK Radko, *Jaroslav Hašek*, Praha, 1962, s. 13

⁴⁷ TOMĚŠ, s. 194

nebyl uznán. Beneš byl před svým odchodem do zahraničí zapsán na Univerzitě Karlově v Praze a po dobu studia byl veden jako „in absentia“ (v nepřítomnosti). Maximální doba pro přerušení studia byla však 1 rok a celková doba studia nesměla překročit 4 roky. Beneš však strávil ve Francii delší dobu. Aby mohl mít odpovídající titul i v Čechách, musel opět studovat. Pod ochranu si ho vzal jeho dřívější učitel a přítel Tomáš Garrigue Masaryk a poradil Benešovi jaké předměty si na vysoké škole zapsat, aby po jejich dokončení mohl působit jako učitel. V Rakousku byl tehdy prvním stupněm k profesuře tzv. soukromý docent, což bylo povolání bez platu minimálně na 1 rok, aby kandidát získal dostatečnou praxi. Teprve poté se ze soukromého docenta mohl stát tzv. mimořádný profesor a ještě později konečně tzv. řádný profesor. Ten, kdo chtěl být soukromým docentem, musel předtím působit jako středoškolský učitel. Beneš si vybral pedagogickou kariéru jako zdroj obživy, politiku pokládal za poslání ve prospěch národa.

Masaryk se snažil Beneše protlačit do Vídně, kde se mu snažil zajistit místo v Parlamentní knihovně, ale neuspěl a Beneš se vrátil do Prahy. Po tomto svém druhém návratu do Prahy získal v červnu 1909 konečně i český doktorát z filosofie na Univerzitě Karlově. V červenci 1909 se přihlásil ke zkušební komisi, aby ho po přezkoušení uznala učitelsky způsobilým k vyučování německého a francouzského jazyka. Komise v čele s profesorem A. Krausem mu předložila dva literárně-filologické úkoly a pak rozbor užití konjunktivu ve spise francouzského kazatele z 16. století Piera Charrona. Vypracováním těchto úkolů dosáhl Beneš absolutoria pro výuku zmíněných jazyků a od září 1909 mohl nastoupit jako profesor na Československé obchodní akademii.⁴⁸ Vyučoval francouzský jazyk, a jakožto student práv a politiky také

⁴⁸ DEJMEK Jindřich, *Edvard Beneš, politická biografie českého demokrata, část 1.*, Praha, 2006, s. 56

Národní hospodářství. Od šk. r. 1910/11 navíc ještě anglický jazyk a dějepis, což znamenalo 25 odučených hodin týdně v 9 různých třídách.

V r. 1913 byl přijat na Univerzitu Karlovu jako docent a omezil svoje působení na Československé obchodní akademii, kde byl pak veden jen jako suplující učitel. Se začátkem první světové války v r. 1914 skončil s vyučováním na obchodní akademii úplně.

Do úvodního slova k Almanachu vydaného k příležitosti 75. výročí vzniku Československé akademie obchodní napsal: *„Zakladatelé tohoto učiliště, svou osnovou namnoze velmi svérázného, patřili k pokolení, které správně vidělo, že pro svou svobodu, dobývanou ať nenásilně nebo v budoucnosti snad také přímým bojem, jak jej měli na mysli tvůrci Sokolstva, potřebuje národ v těžkém zápase s Němci habsburské monarchie silnou základnu hospodářskou: český průmysl, české bankovníctví, český obchod, a to vše zase na pilířích české inteligence, odborně hospodářsky, ne však hospodářsky jednostranně vzdělané.“*⁴⁹

Celou dobu působení na obchodní akademii patřil Beneš i mezi členy Ottova podpůrného fondu pro chudé posluchače školy.

Beneš na léta, kdy vyučoval na Československé akademii obchodní, vzpomínal takto: *„Nejcennějším v Československé akademii obchodní po dobu mého šestiletého profesorského působení byl mi onen duch svobody a volnost, s jakou se mohl profesor pohybovat ve středu profesorského sboru, mezi žactvem, zejména z hlediska politického, národního a náboženského. Přímou neocenitelnou to bylo za války.*

⁴⁹ Pětasedmdesát let ČSAO, s. 7

Vzpomínám, jak se volně mluvilo a jednalo na Československé akademii obchodní po vypuknutí války. “⁵⁰

⁵⁰ Pětasedmdesát let ČSAO, s. 8

7.0 Porovnání učebních osnov Československé obchodní akademie, Obchodní akademie v Chrudimi a Obchodní akademie v Plzni

Tabulka s rozvrhem Československé akademie obchodní v Praze za šk. rok 1872/3 a 1878/9

Československá akademie obchodní v Praze	Přípravka šk.r. 1872/3	I.ročník šk.r. 1872/3	II.ročník šk.r. 1872/3	I.ročník šk.r. 1878/9	II.ročník šk.r. 1878/9	III.ročník šk.r. 1878/9
Náboženství	2					1
Dobrověda						1
Nauka obchodní				2		
Účetnictví		4	5		4	6
Počtářství kupecké		4	3	3	3	3
Počtářství obecné				2	1	
Počtářství obecné í výkonné	6					
Korespondence obchodní česká i německá						2
Nauka o zboží		2	2	2	2	2
Obchodní zákonodárství		2	2		2	2
Hospodárství národní		2	4		2	2
Statistika obchodní						1
Lučba		1		3		
Přírodopis	4					
Fyzika	2			2		
Technologie lučební					2	
Technologie mechanické			2			2
Zeměpis obchodní	3	2	2	2	2	2
Dějepis obchodní a kulturní			3	1	2	2
Jazyk český	4	4	2	3	3	2
Jazyk německý	4	4	2	5	4	3
Jazyk ruský		3	3	3	3	2
Jazyk francouzský		3	3	3	3	2
Jazyk anglický		3	3	3	3	2
Jazyk vlaský		3	2			
Kreslení	2					
Krasopis	2	1	1	2	2	1
Těsnopis český		2	1	2	1	
Těsnopis německý			1			2

Tabulka s rozvrhem Obchodní akademie v Chrudimi za šk. rok 1882/3

Obchodní akademie v Chrudimi	přípravka	I.ročník	II.ročník	III.ročník
Náboženství	2			
Český jazyk	2	2	2	2
Německý jazyk	3	3	3	3
Francouzský jazyk	2	3	3	3
Anglický jazyk				
Ruský jazyk				
Zeměpis	3	3	2	2
Dějepis	2	2	2	2
Aritmetika	5			
Měřictví	3	2	1	
Algebra		2	2	
Fyzika	2	2	2	
Přírodopis	3	3		
Nauka o obchodu a práce komptoírní		3		
Účetnictví a korespondence			4	
Vzor komptoíru				7
Kupecká aritmetika		3	3	
Kupecká a politická aritmetika				4
Chemie a technologie		2	2	
Nauka o zboží			2	2
Praktická cvičení v laboratoři na lučebniny a zboží				
Národní hospodářství				2
Zákonodárství obchodní a živnostenské				3
Těsnopis český				
Tělocvik				
Krasopis	2	2	2	

Tabulka s rozvrhem Obchodní akademie v Plzni za šk. rok 1896/7

Obchodní akademie v Plzni	Přípravka	I.ročník	II.ročník	III.ročník
Jazyk český	5	3	3	2
Jazyk německý	4	4	4	4
Jazyk francouzský	4	4	4	4
Kupecké počtářství	4	4	3	4
Matematika	3	2	2	2
Kupecká korespondence a práce kontorní A: česká korespondence		2	3	3
Kupecká korespondence a práce kontorní B: německá korespondence		2	3	3
Účetnictví		3	3	3
Vzorný kontor				9
Nauka o obchodu		2		
Právo směnečné			1	
Právo obchodní a živnostenské				2
Národní hospodářství				2
Zeměpis	3	2	2	2
Dějepis		2	2	2
Přírodopis	4			
Přírodopyt	3			
Fyzika		3		
Chemie			2	1
Nauka o zboží a technologie			2	3
Krasopis	3	2	2	
Těsnoпис		2	2	

Při porovnávání tabulek je vidět, že ačkoli výuka na školách probíhala v českém jazyce, výuka němčiny byla stále velmi důležitá a počet hodin výuky německého jazyka byl vyšší než počet hodin výuky jazyka českého. Na Československé akademii obchodní se němčina po změnách v učební osnově ve šk. roce 1878 učila 5 hodin týdně v 1. ročníku a v každém dalším o jednu hodinu méně, zatímco čeština pouze 3 a 2 hodiny. I na ostatních akademiích byl počet hodin německého jazyka zhruba o 1 – 2 hodiny vyšší, než počet hodin jazyka českého. Co se týká dalších cizích jazyků, byla na všech třech akademiích shodně povinná ještě francouzština. Tomuto jazyku se nejvíce věnovali v Plzni, kde v každém ročníku byly 4 hodiny týdně. Ostatní cizí jazyky, jimiž jsou jazyk anglický, ruský a vlaský, byly povinné jen na Československé akademii. V Chrudimi a Plzni si je studenti mohli zvolit pouze jako doplňkové nepovinné předměty. Je vidět, že na Československé akademii byl kladen velký důraz na schopnost studentů dorozumět se dobře v co nejvíce cizích jazycích, což bylo samozřejmě později v jejich praxi velkou výhodou.

Československá akademie obchodní se ve své výuce zaměřovala více odborně než jiné obchodní školy. Počet hodin přírodopisu, fyziky a chemie, tedy předmětů nezapadajících do obchodního zaměření, je zde všeobecně nižší, než na akademiích v Plzni a Chrudimi. Přírodopis se na Československé akademii neobjevuje v nové učební osnově vůbec, v té staré z roku 1872 byl pouze v přípravce. Stejně tak v Plzni, kde se taktéž přírodopis vyučoval jen v přípravce. Chemii a fyziku se věnovali celkem hodně na Obchodní akademii v Chrudimi. Oba předměty se vyučovaly ve dvou ročnících po dvou hodinách týdně, v Plzni a na Československé akademii se předměty vyučovaly pouze v jednom ročníku. Žáci Obchodní akademie v Chrudimi si navíc mohli zvolit jako nepovinný předmět ještě praktická cvičení v laboratoři z chemie.

Zeměpis a dějepis se vyučoval na chrudimské a plzeňské obchodní akademii 2 – 3 hodiny týdně v každém ročníku, zatímco na Československé akademii obchodní se vyučoval pouze zeměpis a dějepis se zaměřením na obchod. Jak se ale ukázalo v ročních zprávách o Československé akademii obchodní, než se mohlo přejít k zeměpisu a dějepisu se zaměřením na obchod, bylo potřeba probrat také základní znalosti, aby se jejich úroveň mezi studenty sjednotila a bylo na čem stavět další výklad.

Odborné předměty vztahující se k obchodnímu oboru jsou samozřejmě na všech zmíněných akademiích neopomenuty. Nechybí účetnictví, počtářství kupecké i obecné, nauka o obchodu a zboží nebo národní hospodářství. Ostatní odborné předměty jsou do učební osnovy zařazeny různě. Pro každého pořádného obchodníka je nezbytnou nutností znalost matematiky, respektive umění dobře počítat. Proto se na Československé akademii obchodní vyučovalo počtářství kupecké i obecné, v Plzni se k počtářství kupeckému přidala ještě matematika po dvou hodinách týdně v každém ročníku a v Chrudimi se zaměřili především na aritmetiku - obecnou, kupeckou i politickou a předměty byly rovnoměrně rozloženy do všech tří ročníků včetně přípravy.

Mezi odbornými předměty najdeme na každé obchodní akademii také předměty, které se nevyskytují v učebních osnovách zbylých dvou akademií. Tak např. na Československé akademii žáci studovali kromě jiného i předmět Statistika obchodní, a sice ve třetím ročníku 1 hodinu týdně. V Plzni se zase na rozdíl od Prahy a Chrudimi učili právo směnečné a právo obchodní a živnostenské. A v Chrudimi to bylo, tak trochu mimo odbornost i všeobecné předměty, měřičství, které se vyučovalo nejen v prvních dvou ročnících, ale také v přípravce. Zajímavostí je počet hodin v předmětu Vzorný kontor (či Vzor komptoiru). Zatímco na Československé akademii obchodní tento předmět nebyl zařazen do osnovy ani v r. 1872, ani ve změněné osnově

z r. 1878, na obchodních akademiích v Chrudimi a Plzni tento předmět v osnově najdeme ve třetím ročníku s vysokým počtem 7 a 9 hodin týdně.

Korespondenci a těsnopisu se věnovali na uvedených obchodních akademiích také velmi rozdílně. Na Československé akademii měli německou a českou korespondenci sloučenou do jednoho předmětu a vyučoval se pouze 2 hodiny týdně ve třetím ročníku. V Plzni naopak byl předmět rozdělen na dva – na českou a německou korespondenci a oba předměty se vyučovaly po celé tři roky studia s počtem 2 – 3 hodin týdně. V Chrudimi korespondenci nepřikládali zdaleka takovou důležitost, neboť se vyučovala společně s účetnictvím 4 hodiny týdně ve druhém ročníku. Obdobná situace byla s těsnopisem. Na Obchodní akademii v Chrudimi byl těsnopis zařazen pouze mezi nepovinné předměty a nebylo ani rozlišeno, zda se jedná o český nebo německý (i když se dá předpokládat, že vzhledem k vyučovacím jazyku to byl těsnopis český), v Plzni už se těsnopis (opět nerozlišen) vyučoval ve dvou ročnících povinně a na Československé akademii byl do učební osnovy zařazen zvlášť český i německý, ale tyto dva předměty byly počtem hodin dobře rozloženy do všech ročníků. V době bez vymoženosti jakou je dnes počítač bylo samozřejmostí umět také dobře psát, takže na každé akademii najdeme mezi povinnými předměty i krasopis, předmět pro dnešní žáky naprosto zbytečný, s průměrným počtem 2 hodiny týdně.

A co se v předmětech studenti učili?

V kupeckém počtářství se kromě jiného výuka soustředila na převádění peněz, měr a vah jedné země na peníze, míry a váhy téže hodnoty země jiné, dále se probíralo počítání s procenty a v neposlední řadě počty o koupi a prodeji. V jedné z ročních zpráv Československé akademie obchodní je k látce probrané v předmětu uvedeno, že se probíraly: „Počty o koupi a prodeji, zejména počítání táry a vývažku (s

ohledem na obyčejy a zvyky rozličných míst obchodních), počítání hodnoty zboží, rabat, skonto při zboží, diskont při penězích a cenných papírech, nádavek a zdarma, počítání nákladů, dohodného, ažia, pojistného, dovozného, provise, delcredere, sestavování faktur, účtů, počet lhůtový a počet o zisku a ztrátě.“

V účetnictví se vyučovalo podle učebnice Antonína Skřivana, který dal vzniknout českému obchodnickému názvosloví, ale neopomíjelo se ani názvosloví německé a byl kladen důraz na praktickou část výuky, kdy studenti prováděli cvičně účetnické uzávěrky.

V Národním hospodářství se studenti učili o penězích, šecích, směnkách, bankovkách a o jejich hospodářském významu jakožto zástupek peněz. Dále se probíral úvěr, soukromý i veřejný, zejména státní, objasnily se termíny úrok, mzda, renta pozemková, probralo se i pojišťování a dělnická a sociální otázka.⁵¹

Klasický zeměpis na Československé akademii obchodní sice v osnovách nenajdeme, ale v popisu látky probrané v tomto předmětu se ukázalo, že studenti se stejně museli naučit i základní zeměpisné věci, než se mohlo přejít k těm odborně zaměřeným: „*Pro nestejnost' studií přípravních posluchačstva ukázalo se potřebou neodbytnou, podati nejprve úvod, jímž by se vyplnily mezery a položil základ pevný, na němž by se bezpečně dalo stavěti dále.*“⁵² Studenti museli znát nejen horopis a vodopis zemí Ameriky a Asie, ale také hlavní plodiny, které se tam pěstují, způsob života, stupeň vzdělanosti obyvatel, činnost průmyslové výroby, apod.

⁵¹ Roční zpráva o ČSAO z r. 1900/01, s. 72-74

⁵² Roční zpráva ČSAO z r. 1872/73, s. 19

8.0 Závěr

Průmyslová revoluce přinesla v polovině 19. století úplný převrat hospodářského života. Vývoj železnic, telegrafu, parolodí a hlavně zakládání velkých továren, bank a obchodních domů způsobil, že bylo potřeba stále více lidí vzdělaných v oboru.

Odborné školství se začalo prosazovat již na konci 18. století především v oblasti zemědělství, průmyslové a obchodní školy zaznamenaly velký rozmach až v poslední třetině 19. století. Školy byly podporovány průmyslovými a zemědělskými podniky, a i když zpočátku nezapadaly dobře do stávajícího systému školství, postupně se podařila alespoň návaznost na měšťanské či nižší střední školy.

První obchodní škola byla otevřena na návrh bývalého profesora matematiky Jana Jiřího Wolfa v roce 1770 ve Vídni a krátce po svém vzniku byla přejmenována na Reální obchodní akademii. Podle tohoto vzoru bylo potom zaváděno kupecké vyučování i na dalších školách. Ačkoli byla vídeňská obchodní akademie v roce 1804 změněna na obyčejnou reálku, kupecké vyučování již v osnovách ostatních škol zůstalo a stále více se prosazovalo. V roce 1830 předložil František Gerstner guberniu návrh na změnu studijních programů reálných škol, podle které se žáci měli ve třetím ročníku rozdělit podle vybrané specializace do zemědělské, řemeslnické nebo obchodnické větve, kde potom měli dostatečný počet hodin odborné výuky.

Čistě obchodní škola vznikla v Praze z iniciativy německých obchodníků, kteří v roce 1849 ustavili komitét k opatřování financí pro vznik zamýšleného obchodního učiliště. Nejprve vznikla jen nedělní škola, protože se nepodařilo sehnat potřebný obnos peněz, ale ve sbírce se pokračovalo a roku 1856 byla otevřena Vyšší obchodní škola v Praze, později přejmenovaná na Pražskou obchodní akademii.

Za původce českého obchodního školství můžeme považovat Antonína Skřivana a Karla Petra Kheila, kteří se významně podíleli na vzniku české obchodní terminologie a zároveň oba založili své soukromé obchodní školy.

Československá akademie obchodní, založená roku 1872 v Praze, vznikla z potřeby vyučování v českém jazyce. Obchodnický spolek Merkur, který s myšlenkou založení české obchodní akademie přišel, původně pouze požadoval u obchodnického grémia zavedení češtiny jako vyučovacího jazyka na Pražskou obchodní akademii, kde se vyučovalo v německém jazyce i přesto, že podíl českých studentů byl vysoký. Stížnosti nejen spolku Merkur, ale také studentů, nebyly vyslyšeny, a tak byl na popud jednatele Merkuru Jana Otty ustaven *Sbor pro zřízení a vydržování československé akademie obchodní v Praze* a začalo se s přípravami k otevření. Ačkoliv byly otevřeny nedlouho po Československé obchodní akademii také obchodní akademie v Plzni a Chrudimi, zájem o školu byl mezi studenty velký, a tak se vedení školy rozhodlo pro výstavbu vlastní budovy, aby bylo možno přijmout co nejvíce studentů. Nová budova v Resselově ulici byla slavnostně otevřena v roce 1892, v roce 1915 jí bylo přistavěno 3. patro, protože po zřízení dívčího oddělení ještě před 1. světovou válkou byl nedostatek učeben a některé třídy se proto musely přestěhovat do pronajatých prostor v Soukenické ulici. Díky novému patru se studenti opět vešli do jedné budovy. A Československá obchodní akademie v této budově funguje dodnes.

O tom, že Československá akademie byla ve své době v podstatě prestižní školou, ale přístupnou bez rozdílu všem, kteří splnili podmínky k přijetí, svědčí seznam jmen vyučujících. Na Československé akademii působil nejen pozdější prezident Československé republiky Edvard Beneš, podle nějž se akademie jeden čas i jmenovala, ale mezi vyučujícími najdeme např. také básníka Josefa Václava Sládka, který zde

učil po svém návratu ze Spojených států anglický jazyk, František Fiedler, později ministr obchodu vyučoval národní hospodářství, německý jazyk na akademii vyučoval dirigent a skladatel Otakar Ostrčil a také Prokop Maxa, velmi oblíbeným učitelem dějepisu byl pro studenty historik Josef Šusta a další známé osobnosti, které ve své práci taktéž uvádím mezi významnými vyučujícími. Mezi absolventy potom najdeme i spisovatele Jaroslava Haška, pro nějž nebylo studium obchodní akademie zrovna radostným, neboť to nebyl směr, kterým by se chtěl v životě ubírat.

Při porovnávání učebních osnov Československé akademie obchodní, Obchodní akademie v Chrudimi a Obchodní akademie v Plzni vyplynulo, že pražská obchodní akademie byla jednou z nejnáročnějších, co se požadavků na studium týkalo. Všechny jazyky, které se na škole vyučovaly, byly povinné s poměrně vysokou dotací hodin týdně. Naopak na obchodních akademiích v Plzni a Chrudimi byly některé z cizích jazyků, např. angličtina či ruština, zařazeny mezi nepovinné. Zároveň se na Československé akademii výuka soustředila více odborně, počet předmětů vztahujících se k obchodu byl z uvedených akademií jednoznačně nejvyšší. Přírodovědné předměty, které měly doplnit všeobecný přehled studentů, byly zastoupeny jen malým počtem hodin nebo vůbec. Například přírodopis chyběl na pražské akademii zcela, zatímco v Plzni a Chrudimi se do učebních osnov dostal minimálně v přípravném ročníku.

Během 1. světové války se Československá akademie obchodní musela potýkat s odvodem učitelů i studentů do války, třídy se slučovaly a studenti pořádali sbírky na pomoc lidem zasaženým válkou. Navíc byl při akademii zřízen obchodní kurz pro válečné invalidy, aby tito lidé i po válce našli uplatnění v praxi.

Československá akademie obchodní, v současnosti fakultní škola Vysoké školy ekonomické v Praze, je i dnes vyhledávanou školou mezi žáky, kteří mají zájem studovat obory se zaměřením na obchod. V loňském roce oslavila již 140. výročí založení, čímž se může chlubit málokterá jiná obchodní akademie.

9.0 Prameny a literatura

ALMANACH 1909 – 2009, obchodní akademie, Praha 2, Vinohradská:
<http://www.oavin.cz/historie/publikace/almanach2009.pdf> (10. 4. 2013)

AUERHAN, Jan aj. *Česká politika. Díl 5, Kulturní, zvláště školské úkoly české politiky*. V Praze: Jan Laichter, 1913, Laichterův výbor nejlepších spisů poučných; Kn. 39.

ČEČRDLOVÁ, Jaroslava. *Petr Zenkl: jeden z tvůrců československé demokracie*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2010. Acta Universitatis Purkynianae Facultatis Philosophicae. Studia historica; 8. ISBN 978-80-7414-332-8.

DEJMEK Jindřich, *Edvard Beneš, politická biografie českého demokrata, část 1.*, Karolinum, Praha, 2006, ISBN 80-246-1224-0

GLOS, Bohuslav, ed. *60 let Střední ekonomické školy v Praze na Vinohradech, dříve obchodní akademie v Praze-Karlíně*. Praha: Sdružení rodičů a přátel školy při stř. ekon. škole, 1970. 117 s., [12] s. obr. příl

HITCHCOCK, Edward Bering. *Edvard Beneš: zasvětil jsem život míru*. [Krnov]: Kořínek, 2006, ISBN 80-903184-8-7

KODEDOVÁ, Oldřiška, ed. et al. *Dějiny českého a slovenského učitelstva: teze. Díl 1-2 1848-1945*. Praha: Nákladem Ministerstva školství ČSR, 1970, Knihnice dějin učitelstva; sv. 4.

KOLÁŘ, František. *Jiří Stanislav Guth-Jarkovský*. 1. vyd. Praha: Český olympijský výbor v nakl. Olympia, 2011, ISBN 978-80-7376-294-0.

PYTLÍK, Radko. *Jaroslav Hašek*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1962

RÝDL, Karel. *K vývoji správy a řízení školství v českých zemích I.: (1774-1989)*. 1. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2010. ISBN 978-80-7395-322-5.

SOMR, Miroslav a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.

ŠAFRÁNEK, Jan. *Za českou osvětu: obrázky z dějin českého školství středního*. V Praze: Tiskem a nákladem J. Otty, 1898

TOMEŠ, Josef aj. *Československý biografický slovník*. 1. vyd. Praha: Academia, 1992. ISBN 80-200-0443-2

VESELÁ, Zdenka. *Česká střední škola od národního obrození do druhé světové války: Určeno pro posl. fak. filosof.* 1. vyd. Praha: SPN, 1972. Vysokoškolské scripta University J.E. Purkyně v Brně.

VOREL, Jiří, ed. a REMEŠ, Václav, ed. *Almanach 65 let státní obchodní akademie chrudimské: 1882-1947: IX. absolventský sjezd ve dnech 6.-8. září 1947*. Praha: Spolek absolventů obchodní akademie chrudimské, 1947

ČESKOSLOVANSKÁ AKADEMIE OBCHODNÍ RESSLOVA ULICE. *Pětasedmdesát let Československé akademie obchodní Dr. Edvarda Beneše v Praze: 1872-1947*. V Praze: Sbor pro vydržování Československé akademie obchodní Dr. Edvarda Beneše v Praze, 1947

Roční zprávy o Československé akademii obchodní v Praze:
Československá akademie obchodní Resslova ulice. V Praze:
Československá akademie obchodní, 1873-1937

ČESKOSLOVANSKÁ AKADEMIE OBCHODNÍ RESSLOVA
ULICE. *Československá akademie obchodní v Praze od svého založení
1872 až do vystavení budovy vlastní 1892.* V Praze: Nákladem
Československé akademie obchodní, [1892].

Textové přílohy

a) Žádost obchodnického spolku Merkur k Obchodnickému grémiu o zavedení češtiny jako vyučovacího jazyka na Pražské obchodní akademii:

Slavné obchodnické grémium v Praze!

Obchodnický spolek Merkur usnesl se ve své týdenní hromadě dne 12. října na tom, že upozorní slavné obchodnické grémium v Praze na nešetření rovného práva jazykového při vyučování na obchodní akademii a nedělní škole obchodnické v Praze a že požádá sl. grémium, by vyhovělo nutné rovnoprávnosti jazykové na ústavech těchto jemu podřízených.

Na obchodnické akademii Pražské není česká řeč, řeč to valné většiny obyvatelstva v Čechách, ani předmětem povinným, kdežto se vyučuje jazykům francouzskému, anglickému a vlaskému co předmětům, jimž každý odchovanec ústavu učiti se musí, ač sotva bude v Čechách jediného spravedlivého a rozšafného člověka, jenž by neuznával nutnosti důkladné znalosti českého jazyka pro obchodníka v Čechách.

Na nedělní škole obchodnické jeví se však ještě větší potřeba jazyka českého, ježto se na ústavě tom přihlašují v počtu značném mladíci, kteří jazyka německého ani nejsou schopni v té míře, by s úspěchem naslouchali učení na základě řeči německé, jim cizí. Při těch mine se učení větší částí svého cíle, ano směle možno říci, že takřka bez výsledku navštěvují školu, v které se jim vykládá v jazyku jim nesrozumitelném. Že vyučování jazyku českému co předmětu mimořádnému v jediné přednášce nevyhoví zmíněné pilné potřebě, netřeba dokazovati, poněvadž krom nepostačitelnosti přednáška ta ustanovena jest na všední den, kdy většina chefů dovoliti svých učňův buď nemůže, buď kvůli pouhé české přednášce dovoliti nechce.

Obchodnický spolek Merkur má mimo jiné též účel ten: rokovati o záležitostech, jež se týkají veřejných zájmův obchodu a průmyslu, a podávati dle usnesení návrhy neb petice na místa příslušná, a proto žádá slav. obch. gremium, aby na ústavech sobě podřízených učinilo neprodleně opatření, jímž by se sětřilo uznaného veřejně nejvyšším rozhodnutím práva obou zemských jazykův a tím i zájmu obchodnictva nejen českého, nýbrž veškerého v Čechách, jemuž úplná znalost jazyka českého jest nezbytná.

Obchodnický spolek Merkur jest přesvědčen, že na tuto žádost jeho sl. gremium, jemuž jest bdíti nad zájmy obchodnictva mu přiděleného, této nutné potřebě bez odkladu vyhoví a tím povinnosti čestným svým úřadem převzaté patřičně zadost učiní.

V Praze, dne 5. listopadu 1869.

S veškerou úctou

jménem obchodnického spolku Merkur v Praze

Al. Oliva m.p.

b) Provolání ke zřízení obchodní akademie československé:

Rychlý rozvoj obchodu a průmyslu ve vlastech našich, který v posledním desetiletí všestranně se jeví a který na základě rozšířeného obecného vzdělání lidu našeho, za pomoci věrných záložen a ústavů úvěrních, s roznožením prostředků komunikačních vždy více a více se rozšiřuje a utěšeně prospívá, vymáhá toho neodkladně, aby zároveň s hmotným tímto prospíváním země všemožně pečováno bylo také o vzdělání speciální těch, kdož obchodu a průmyslu se věnují. Potřeba důkladného odborného vzdělání jeví se při stavu našem obchodnickém tím důtklivěji, čím méně doposud pečováno bylo o zařízení škol a učilišť obchodních. Ačkoli obchod jest jedním z hlavních pramenů bohatství národního a ačkoli zejména v zemi české obchodu nejutěšenější připravuje se budoucnost upravením soustavy drah železných, přece v celé zemi, honosící se tak velkým počtem obchodnictva, nenalzá se doposud ni jediného státního neb zemského vyššího učiliště obchodního a jest zejména v Praze vedle několika soukromých učilišť jen jedna veřejná akademie obchodní.

Akademie tato, ačkoli od společenstva obchodního z peněz gremiálních zřízena a udržována, však zřízením a správou svou stala se ústavem výhradně německým. Dějeť se veškeré vyučování v akademii této pouze německou řečí, tak že pro toho, kdo účasten býti chce vyučování, nezbytnou jest potřebou, aby napřed získal si úplné znalosti jazyka německého, a že ten, kdo vyučí se na akademii této, nenabude tam vzdělání, ježto by jej způsobilým činilo vstoupiti do českých závodů obchodních.

Při takovémto zřízení posavadní jedině akademie obchodní v Praze nemohou ovšem ti, kdož jazykem českým pro české závody obchodní vzdělání se chtějí, obrátiti se k akademii této, a jsou tudíž synové národa českého doposud zůstaveni bez vyššího učiliště obchodního a přinuceni

uhrazovati duševních potřeb svých jen jakž takž v soukromých ústavech pražských.

Neshoduje se s prospěchem a důstojností národa našeho, aby neblahý poměr tento a nedůstatek příležitosti ku vzdělání celého stavu obchodnictva českého dále potrval i nyní, když prostředkem spolčování právě též občanstvo české národnosti zřídilo sobě, zřizuje a jak doufáme vždy více zařizovati sobě bude velkolepé závody průmyslné, peněžné a obchodní, a když pro tyto závody v národním duchu zřízené a národním duchem spravované vždy více a více potřebí jest řiditelů, správců, účetních a pomocníků obchodních důkladně vzdělaných a ve vědách obchodních jazykem českým vycvičených.

Aby odklidil se nedostatek tento, hodláme utvořiti sbor, jehož účelem by bylo založiti a vydržovati československou akademii obchodní v Praze, opatřovati prostředky k tomu potřebné, jakož i vésti správu a řízení akademie této až bude zřízena.

Stanovy sboru tohoto schváleny byly výnosem vys. c. k. místodržitelství ze dne 15. září 1871 č. 41423 a rovněž i s některými změnami schválen učební plán pro obchodní akademii československou vypracovaný.

Na obchodnictvu českém, na vlastencích českých tedy jen nyní záleží, aby za všestranného účastenství jich sbor co nejdříve mohl se ustaviti a aby akademie obchodní československá na podzim letošního roku blahoplné působení své mohla započíti.

Aby kdo členem sboru státi se mohl, musí k účelům sborovým buď při vstoupení svém do sboru složiti jednou na vždy alespoň 100 zl. r. č. aneb se zavázati, že přispívati bude na účely sboru ročně aspoň 10 zl. r. č.

Práva všech členů jsou stejná.

Kdo členství nabyli vkladem úhrnným aspoň 100 zl., pokládají se za členy sboru na čas života. Ti. Kdož ročně přispívají, zůstávají členy tak dlouho, pokud příspěvky ustanovené= řádně platí (členové dočasní).

Záležitosti sboru vyřizuje valná hromada členů a výbor, který k řízení akademie ze středu svého zřídí zvláštní kuratorium.

Již tedy všem vlastencům českoslovanským, obchodníkům a průmyslníkům našim, společnostem a jednotám našim obchodním a výrobním, závodům našim průmyslným, záložnám a pojišťovnám budiž tuto naše pozvání: Společným úsilím vyplňme mezeru, z níž doposud ujma tak značná vznikala souměrnosti rozvoje našeho národního, svornou a obětovnou snahou přičiňme se o vychování mladého pokolení obchodnictva českého, aby zdárným vyvinutím sil jeho vlasti a národu našemu zachováno a rozhojněno bylo, co pokolení nynější za trpkých bojů o práva a život národní pracně musilo podnikati a zakládati.

V Praze, dne 5. března 1872

Prozatímní sbor pro zřízení a vydržování českoslovanské akademie obchodní

Obrazové přílohy

Budova Československé akademie obchodní v Resselově ulici v Praze
před přístavbou třetího patra

zdroj: Československá akademie obchodní v Praze od svého založení 1872 až do
vystavení budovy vlastní 1892

Budova Československé akademie obchodní v Resselově ulici
v Praze po přístavbě třetího patra v r. 1915

zdroj: Pětasedmdesát let Československé akademie obchodní Dr. Edvarda Beneše
v Praze

Anotace

V 2. polovině 19. století nastal s průmyslovou revolucí také rozvoj odborného středního školství, včetně obchodního. Nejprve vznikaly obchodní školy s výukou v německém jazyce, teprve od r. 1872, kdy byla založena Československá akademie obchodní, přibývalo obchodních škol s českým vyučovacím jazykem.

V bakalářské práci se zabývám situací ve školství a vývojem středního obchodního školství v období od 2. poloviny 19. století do konce 1. světové války v r. 1918. V tomto období sleduji především vznik a vývoj nejvýznamnější z českých obchodních škol té doby Československé akademie obchodní, důvod jejího vzniku, její fungování v začátcích i po postavení vlastní budovy v r. 1892. V samostatné kapitole porovnávám učební osnovy Československé akademie obchodní s Obchodní akademií v Chrudimi a Plzni. Kapitulu jsem věnovala také významným osobnostem, které na této obchodní akademii vyučovaly.

Abstract

In the second half of 19th century began the Industrial Revolution and also began the development of secondary vocational education with business education. At the beginning, business schools with German language were founded and since 1872 (the Czechoslovakian Academy of Business was founded) the number of business schools with Czech language was growing.

The aim of my bachelor thesis is situation in Czech education and development of secondary vocational education since the second half of 19th century to the end of WWI in 1918. In this period I focus on the foundation and further development of the most important Czech business academies of the Czechoslovakian Academy of Business. Also the reason of its foundation, the beginning in teaching and process of building in 1892. In one special chapter I compare teaching outline of the Czechoslovakian Academy of Business with the Academy of Business in the city of Chrudim and Pilsen. The chapter also contains the Greatest teachers from the Academy.